

CO MOHOU PROZRADIT ČESKÉ ARCHIVNÍ PRAMENY O PIARISTICKÉ KOLEJI V RASTATTU V LETECH 1715–1778

VÁCLAV BARTŮŠEK

Roku 1666 za piaristického provinciála P. Carola Pessaua a S. Maria¹ došlo k založení koleje v Ostrově u Karlových Varů z odkazu Anny Magdaleny, vévodkyně sasko-lauenburské, rozené Popelové z Lobkovic. Význam této fundace spočíval zejména v blízkosti již tehdy v Evropě oblíbeného lázeňského střediska. Piaristé tak mohli v blízkých Karlových Varech vyjednávat a navazovat rozmanité kontakty s předními zástupci šlechty nebo získávat různé aktuální informace, např. o pohybu císařské rodiny nebo činnosti císařského dvora. Opomenout nelze ani skutečnost, že se jednalo se o kolej v německém jazykovém prostoru. To mělo svůj význam zejména při rozšiřování piaristů do německé jazykové oblasti Evropy, a to při vzniku piaristické koleje v Rastattu (1715), který se nacházel na území Římské říše národa německého a patřil rovněž vévodům sasko-lauenburským. Později po roce 1762 při formování piaristické rýnskošvábské viceprovincie, kdy v oblasti vzniklo (nebo sem bylo přiděleno) na přechodnou dobu několik menších piaristických domů v různých místech západní Evropy, se stala rastattská piaristická kolej jejím centrem.² Od poloviny padesátých let 18. století právě v roce 1736 znovu obnovená kolej ve městě Rastatt splňovala postupně všechny předpoklady, aby se stala řádovým centrem pro západní část Evropy. Nabízí se tedy otázka, jaký byl význam rastattského založení i jeho místo ve vývoji piaristického řádu a odkaz pro dnešní dobu.

Informace o hlavních pramenech v zahraničí

Prameny k dějinám a vývoji této piaristické koleje se nenacházejí pouze v paměťových institucích na území Německa,³ ale také v generálním archivu piaristického archivu

1 *1625?, Falkenstein v Rakousku, † 29. 5. 1681 Mikulov, provinciál provincie Germania 1662–1668 a 1671–1674.

2 Rýnskošvábská provincie fungovala v letech 1776–1808 a zahrnovala koleje nově vzniklé na území Německa. Piaristé zde působili v těchto lokalitách: Rastatt (1715 v provincii Germania), Kempten (1752), Donau Eschingen (1755), Kirn (1759), Wallerstein (1761), Trevír (Trier 1776), Bruggy (Brigue 1777) a Rappersville (1785).

3 <http://www.landesarchiv-bw.de/plink/?f=4-1331727> [poslední nahlížení 5. 2. 2016], za upozornění děkuji Hedvice Kuchařové. Uvádějí se zde hlavně dokumenty z Landesarchiv Baden-Württemberg, Abt. Generallandesarchiv Karlsruhe, fond č. 37 Baden-Baden/712-1803, z nichž nejdůležitější jsou zakládací listiny piaristické rezidence v Rastattu markraběnky Františky Sibylly Augusty ze dne

v Římě.⁴ V lokalitách, kde byly prameny, se soustředilo i vydávání literatury, která se týká dějin rastattské koleje, ať již přímo, což se týká oblasti Německa,⁵ nebo zprostředkovaně v oblasti Itálie.⁶ Zdálo by se tedy, že se tím vyčerpává možnost najít jinde další prameny a literaturu k dějinám této zajímavé lokality piaristického řádu. Vzhledem k tomu, že kvůli metodické návaznosti na činnost piaristické koleje v Ostrově u Karlových Varů, která se nacházela na území piaristické provincie Germania a později Bohemia (českomoravsko-slezská piaristická provincie), patřila kolej v Rastattu až do vzniku piaristické rýnskošvábské viceprovincie v roce 1762 do kompetence provinciála výše zmíněných provincií a proto velká část, zejména archivních materiálů, zůstala na území Čech a Moravy.⁷

Hlavní tuzemské prameny

Zkusme si tedy udelat alespoň přibližný obraz o této významné piaristické lokalitě na základě materiálů uložených ve fondech se vztahem k řádu piaristů v českých a moravských archívech, zejména Národního archívu⁸ a Moravského zemského archívu v Brně.⁹ Tyto prameny je možné zároveň využít jako první kamínek výzkumů dějin zajímavého piaristického založení, které si alespoň částečně udržovalo od svého vzniku jakési samostatné postavení, které během historického vývoje vykrytalizovalo ve vznik samostatné řádové provincie, byť na krátkou dobu. Nakolik je vlastně možné poznat osudy koleje především z pramenů uložených v Národním archívu v Praze, případně i z jiných českých archívů, a jaké místo mohou tyto prameny zaujmout při výzkumu dějin rastattských piaristů, si pak můžeme v tomto směru klást jako doplňující otázku našeho tématu.

22. 7. 1715 a biskupa Jindřicha ze Speyeru z 15. 11. 1715 a pro obnovení piaristické koleje, zpočátku též rezidence, od markraběte Ludvíka Georga a jeho matky, při dvorní koleji v Rastattu ze dne 2. 11. 1736 ve dvou pergamenových vyhotoveních s pěti pečeti.

4 Bartůšek, Václav: Generální archiv piaristů v Římě. Archivní časopis 50, 2000, s. 89–93. Srv. ještě Inventarium Magni Tabularii Ordinis Scholarum Piarum... Romae 1937, s. 53 uvádí materiály k dějinám koleje v Rastattu a následně i provincie v kart. Reg. Prov. n. 55.

5 <http://www.kloester-bw.de/klostertexte.php?kreis=&bistum=&alle=&ungeteilt=&art=&orden=&orte=&buchstabe=&nr=270&thema=Geschichte>. Jde většinou o starší hůře dostupnou literaturu, na kterou zde nelze z hlediska pracnosti shánění reflektovat podobně jako na čerstvější produkci, která vzniká v souvislosti s výročí 300 let od založení nejen piaristické koleje, ale zejména rastattského gymnázia, většinou spíše na základě literatury.

6 Diccionario enciclopedico escolapio I.(dále DENES I), Presencia de Escuelas Pías. Madrid 1990, 902 s. Zde je možno najít odkaz na základní literaturu, která je dostupná v knihovně při generálním archívu piaristů u hesel Rhenania-Suiza s. 217 a 218 a Rastadt s. 700 a 701.

7 Srv. Bartůšek, Václav: Die Piaristen und ihre Ordenshäuser in Mitteleuropa. In.: Piaristen und Schulwesen, Wissenschaft, Kunst in Mitteleuropa im 17. – 19. Jahrhundert. Konferenzbericht. (Svätý Jur 30. 9. – 2. 10. 2010). Bratislava 2012, s. 9–21.

8 Srv. Státní ústřední archiv v Praze. Průvodce po archivních fondech a sbírkách. Díl I. Sv. 3., red. Alena Pazdzerová. Praha 2005 (dále Průvodce SÚA Praha), o fondu č. 151 Piaristé – provinciálát a koleje Praha, 1570–1950, na s. 169–173.

9 Zde se jedná o některé knihy z fondu E 53 piaristé Mikulov a soupis piaristů z fondu G 10 rukopisy Seznamy členů jednotlivých domů německé provincie piaristů 1631–1724, inv. č. 577.

Klasifikace a členění pramenů

Když hledáme prameny k dějinám piaristické koleje v Rastattu na základě inventáře fondu NA, zjistíme, že jméno této lokality zde v rejstříku přímo uvedeno není.¹⁰ Přesto je možné najít v podstatě dvě cesty, jak informace o působení piaristické koleje v Rastattu v 18. století získat a doplnit. První, přímější, spočívá ve vyhledání informací v pramenech k dějinám piaristické provincie, k nimž patří zejména seznamy členů piaristického řádu a přehledy podle funkcí, které zastávali.¹¹ V protokolech o generálních kapitulách piaristického řádu v Římě je možné se setkat s některými piaristy, kteří v koleji v Rastattu působili přímo a v zápisech z generální kapituly z roku 1766 i s nařízením určeným přímo rýnskošvábské piaristické viceprovincii.¹² Význam má také hledání v kronice českomoravskoslezské piaristické provincie¹³ obnovené provinciálem P. Guidem Nichtem ab Angelis,¹⁴ kde je možné získat informace ke vzniku tzv. rýnskošvábské piaristické viceprovincie na počátku šedesátých let 18. století. Je možné rovněž získávat i doplňkové informace z dalšího materiálu, zejména ze seznamů zemřelých členů řádu, které byly vedeny jednotně pro celý řád ve všech jeho kolejích a domech.¹⁵ Druhou cestou je hledat ohlas činnosti koleje v Rastattu ve spřízněné koleji piaristů v Ostrově u Karlových Varů, kde je rovněž možno pracovat se řádovou kronikou piaristů, případně i s jinými prameny.¹⁶

V nedávné době došlo k sestavení několika katalogů členů řádu na základě informací z některých pramenných nebo i literárních zdrojů. Zde by bylo možné především uvést knížku německého, dnes již nežijícího badatele z oblasti přírodních

10 Burdová, Pavla: Řád piaristů 1597–1949, inventář SÚA. Praha 1965, 70 s.

11 Průvodce SÚA Praha, s. 170.

12 NA, ŘPi, provincie, Seznam členů řádu (Liber in quo nomina, cognomina, patria, aetas status omnium noviciorum (sic!) pauperum Matris Dei provinciae Moravice Annotabantur); Záznamy o generálních a prov. kongregacích [sc. kapitulách] (1632–1663) 1692–1857, kn. 26.

13 NA, ŘPi, provincie, Ephemerides provinciae Bohemiae scholarum piarum (1758–1865), kn. 7., s. 569–572, (dále Ephemerides). Srov. též Bartůšek, Václav: Nad kronikou Českomoravskoslezské piaristické provincie. Malovaný kraj 2010, č. 1, s. 10–11.

14 *17. 12. 1709 Osek u Duchcova, †23. 2. 1789 Mikulov, provinciál 1757–1760 a 1766–1769, generální asistent v Římě 1760–1766)

15 Nejnověji se zabýval seznamy kolejí a domů piaristů ze střední Evropy Bartůšek, Václav: Mikulovská piaristická kolej jako sídlo provincie do školských reforem Marie Terezie. Jižní Morava (JM) 2013, s. 100–130, zvláště s. 100–108 a 113–118. O síti středních škol v českých zemích v baroku viz nejnověji Bartůšek, Václav: Osmý div světa. Fenomén gymnázia v Rychnově nad Kněžnou od založení do reformy Marie Terezie s přesahy na začátek 19. století. Ústí nad Orlicí 2014, zvláště s. 9–34, kap. 1. Pojem gymnázia a jeho proměny. Kniha byla vydána k výročí 300 let od založení piaristického gymnázia v Rychnově nad Kněžnou. Zdejší piaristický dům a kolej byl založen téměř časově stejně s piaristickým domem v Rastattu, jeho osudy se však diametrálně lišily. Při sestavování jsem vycházel též z DENES I. a z Diccionario enciclopédico escolapio II., Biografías escolapios. Salamanca 1983 (= viz dále DENES II.).

16 Haubert, Jan: Piaristé Ostrov 1666–1876, inventář SOA Plzeň. Kromě seznamu studentů a žáků piaristických škol v Ostrově u Karlových Varů jsem další materiály, z nichž by se dalo usuzovat na vývoj piaristických škol v Rastattu, nenašel.

věd a matematiky Karla A. F. Fischera *Verzeichnis der Piaristen der deutschen und böhmischen Ordensprovinz. Catalogus generalis provinciae Germanicae et Bohemicae Ordinis Scholarum Piarum*.¹⁷ Bohužel ne všechny údaje se autorovi podařilo správně přepsat.¹⁸

K poznání života rektorů, kteří stáli v čele celých kolejí, jejich zástupců vicerektorů, prefektů škol, kteří řídili školy (tedy i gymnázium), i jednotlivých učitelů a dalších členů řádu, kteří v koleji pobývali, slouží seznamy piaristů dochované v bývalých řádových archivech, především seznam členů řádu (*Catalogus religiosorum scholarum piarum provinciae Bohemiae*) 1631–1940.¹⁹ Tento soupis obsahuje údaje o řádovém i občanském jménu (a příjmení) jednotlivého člena piaristického řádu, o jeho rodišti, datu narození, místu a datu oblázky i řeholních slibů (s udáním, komu je složil), datu a místu úmrtí, případně i další poznámky. Jsou zde zapsáni všichni piaristé, kteří působili na území Čech, Moravy a Slezska, do roku 1748 i v Rakousku a do roku 1762 i v Rastattu, případně i v dalších kolejích na území Německa, pokud vznikly před školním rokem 1762/63. Seznam uvádí nejen piaristy, kteří byli kněžími, v řádu jich byla většina, ale také tzv. fratres operarii, kteří byli vyučeni řemeslu a zajišťovali chod řádu po hospodářské a provozní stránce v jednotlivých řádových domech. Katalog uzavírá seznam řádových jmen s převedením na občanská příjmení.

Významným doplňkem tohoto pramene mohou být i zcela odlišně vedené seznamy piaristů podle rozmístění a funkcí v jednotlivých kolejích. Pro Rastatt jsou tyto seznamy zachovány většinou v Moravském zemském archivu v Brně pro období do roku 1724 a v Národním archivu v Praze pro období 1725–1762. Seznam členů řádu (*Liber provinciae Germaniae pro familiis inscribendis*) 1724–1779 se do roku 1748 týkal též rakouských kolejí, pak již jen kolejí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.²⁰ Neuváděla se již jména členů kolejí v Hornu a ve Vídni. Pro rakouskou provincii (zpočátku viceprovincii) byla zřízena v tomto směru zvláštní kniha kolem poloviny 18. století.²¹ V roce 1762 zapsal piaristický provinciál nebo jeho sekretář rovněž ještě také jména piaristů z kolejí a domů, které se v tomto roce staly součástí nově zřízené piaristické rýnskošvábské provincie. Pak již nebylo uváděno ani personální obsazení piaristické koleje v Rastattu nebo jiných kolejí ve Švábsku, případně i jinde v Evropě.²² Nevýhodou pramene je časové omezení, avšak pro pozdější dobu na něj navázaly tiskem vydávané soupisy členů piaristického řádu v jednotlivých kolejích českomorav-

17 Fischer, Karl A. F.: *Verzeichnis der Piaristen der deutschen und böhmischen Ordensprovinz. Catalogus generalis provinciae Germanicae et Bohemicae Ordinis Scholarum Piarum*. München 1985.

18 Srv: Bartůšek, Václav: *Prameny a literatura pro poznávání života členů řádu piaristů a předpoklady pro vznik náhodných mystifikací v jejich biografii pro období 17. a 18. století ve střední Evropě*. In: *Metodické problémy moderní biografistiky*. Praha 2010, s. 128–138.

19 NA, ŘPi, provincie, Seznam členů řádu, kn. 28.

20 NA, ŘPi, provincie, Seznam členů řádu (*Liber provinciae Germaniae pro familiis inscribendis*) 1724–1779, kn. 27, která navazuje na předchozí záznamy z fondu G 10 MZA Brno – viz pozn. 9.

21 Je uložena v archivu piaristické koleje ve Vídni Maria Treu.

22 DENES I., s. 217 a 218.

skoslezenské piaristické provincie, které jsou rovněž shromážděny v Národním archivu v Praze a i v archivech jiných piaristických kolejí většinou spravovaných územně příslušnými archivy naší archivní sítě, ty však podávají k našemu tématu již pouze velmi sporadické informace.²³

Důležitými prameny jsou knihy řádové agendy, jejichž opisy byly ve všech tehdejších piaristických domech. Šlo o knihy zemřelých členů řádu zvané také *libri defunctorum* nebo *suffragiorum*. Dnes je rovněž většina z nich uložena v Národním archivu v Praze, takže je možno si na základě zkompletování knih z několika lokalit utvořit souvislý celek. Pro svou práci jsem používal knihy z piaristických kolejí v Lipníku nad Bečvou a v Kroměříži.²⁴ Texty nekrologů všech piaristů zemřelých v řádu se doplňovaly na základě celkových informací z generalátu (v Římě), bývaly číslovány podle úředních období jednotlivých generálů a podle toho, kdy za ně sloužil příslušný kněz řádového domu zádušní mši ve své lokalitě.²⁵ Můžeme najít stejné zápisy např. ze spíšského Podolince, kde byl noviciát polský, jako z Lipníku nad Bečvou, kde byl noviciát pro české země.²⁶ V jednotlivých krátkých biogramech se většinou uvádělo, kde se jednotlivý člen řádu narodil, případně, kde získal vzdělání. Dále se psalo o jeho působení v řádu i vlastnostech jako učitele, vědce a kněze. Jmenovitě se uváděly pouze vyšší funkce, zejména sekretář provincie a rektor, provinciál nebo generální asistent v Římě, případně asistent nebo poradce provinciála, prokurátor nebo čestná funkce děkana provincie stejně jako zpráva o návštěvách na generálních kapitulách piaristického řádu v Římě.

Mnohé záznamy přebírala z knih zemřelých jen s malými úpravami i jiná životopisná díla o členech piaristického řádu. Zejména z biografických děl zaalpských autorů konce 18. a počátku 19. stol. je třeba připomenout tři nezákladnější díla: spisy Jaroslava Schallera²⁷, dvoudílnou biografii Alexia Horányi²⁸ a rukopis Karla Fischera *Beiträge zu einem Verzeichnis berühmter Männer und Schrifsteller aus dem ehrwürdigen Orden der frommen Schulen. Aus mehreren Werken in jeweiligen Nebenstunden gesammelt und verfasst von Karl Fischer*. Rukopis z roku 1834 je uložen v Národní knihovně České republiky pod signaturou XVI.C.28.²⁹ Důležité jsou i přípravné ma-

23 Tištěné soupisy zejm. NA, ŘPi, Seznamy členů řádu (tisk) 1772–1835, kart. 28; Seznamy členů řádu (tisk) 1836–1840, kart. 29; Seznamy členů řádu 1631–1940, kart. 30.

24 NA, ŘPi, kolej Lipník, Nekrolog zemřelých členů řádu (Liber suffragiorum) 1721–1767, kn. 343 a kolej Kroměříž, Životopisy zemřelých členů řádu (Liber suffragiorum)…, 1768–1879), kn. 328.

25 Je proto v nich nejlépe hledat podle úmrtí jednotlivých členů řádu.

26 Srov. Bartůšek, Václav: *Libri defunctorum Podolinensis* – významný pramen k poznání dějin piaristického řádu v Polsku. *Prace Pienińskie* 8, 1996, s. 88–92.

27 Schaller, Jaroslus: *Kurze Lebensbeschreibungen jener verstorbenen gelehrten Männer aus dem Orden der Frommen Schulen, die sich durch ihr Talent und besondere verdienste um die Literatur und Wissenschaften von der Errichtung dieses Institutes bis auf gegenwärtige Zeiten vorzüglich ausgezeichnet haben*. Praha 1799.

28 Horányi, Alexius: *Scriptores Scholarum Piarum Liberaliumque artium magistri I–II*. Pest 1808–1809.

29 O Fischerovi srv.: Cermanová, Iveta – Marek, Jindřich: *Na rozhraní křesťanského a židovského světa. Příběh hebrejského cenzora a klementinského knihovníka Karla Fischera (1757–1844)*. Praha 2007.

teriály v souvislosti se vznikem tohoto rukopisu, kde se nachází i několik seznamů piaristů z rýnskošvábské provincie, ale pro torzovitost materiálu je zde neuvádím.³⁰

Poměrně významným pramenem pro poznání vzniku zakládání kolejí na území Německa a vzniku rýnskošvábské provincie jsou anály, které od roku 1758 vedli provinciálové českomoravskoslezské piaristické provincie (Bohemia) v Mikulově. Po polovině 18. století si oba představení oddělených provincií (Austria i Bohemia) začali vést o své činnosti kroniku, podobně jako tomu bylo v jednotlivých piaristických kolejích již po delší dobu. Kronika českomoravskoslezské piaristické provincie *Ephemerides provinciae Bohemiae Scholarum Piarum* byla vedena od počátku roku 1758 s přestávkou na počátku 19. století do roku 1865 (kdy byla sídlem provincie již 15 let Praha). Kronika je uložena v Národním archivu v Praze.³¹ V kronice se můžeme dočíst formou různě zdařilých zápisů o aktuálních událostech, které pisatelé kroniky zažili. Mezi autory, vzhledem k tomu, že šlo o nejvyšší představitele piaristického řádu v českých zemích, najdeme celou řadu jeho významných osobností. Záznamy zde uvedené se většinou týkají událostí k dějinám piaristického řádu nejen u nás, ale i v celé Evropě. Jsou to události, které se týkají piaristického řádu v uvedené provincii i ve střední Evropě vůbec. Jedná se např. o vznik nových kolejí včetně podrobnějšího popisu jednání o jejich vzniku v místě jejich založení, což se v našem případě vztahovalo také právě na piaristické domy na území Německé říše.

1. Období residence (koleje) v Rastattu 1715–1730

Pro sledování vzniku a založení piaristického domu v Rastattě mají význam prameny z archivu piaristické koleje v Ostrově nad Ohří, ačkoliv rok založení koleje není ani zde zachycen, podobně jako nelze použít piaristické kroniky z jiných bližších lokalit, např. ze Slaného, protože vlastně tehdy teprve vznikaly.³² Z kroniky piaristické koleje v Ostrově se dochovaly až zápisy z pokračování k roku 1716.³³

30 Přípravné materiály k rukopisu se nacházejí v archivních sbírkách v Pedagogickém muzeu Jana Amose Komenského v Praze.

31 NA, ŘPi provincie, *Ephemerides provinciae Bohemiae Scholarum Piarum* 1758–1865, kn. 7.

32 Bartůšek, Václav: *Piaristická analistika a historiografie a koleje v Benešově v první polovině 18. století*. Sborník vlastivědných prací z Podblanicka (SVPP) 48, 2008, s. 125–161.

33 První díl se nedochoval. Inventář SÚA kroniku piaristické koleje v Ostrově neuvádí. Na s. 131 uvedl jako knihu řádové anály významného piaristy z počátku 18. století P. Bernarda Bartlíka a S. Filipo Nerio (*13. 2. 1646 Strážnice, †20. 7. 1716 Lipník nad Bečvou, asistentem generála řádu v Římě byl v letech 1703–1706, provinciálem provincie Germanie byl v letech 1706–1709), které zpracovávaly látku ze 16. a 17. století (1597–1669), kn. 542, dále uvádí dvě knihy nařízení provinciálních kapitul, kn. 543 a 544. O kronice piaristické koleje mluví jako o zcela ztracené, což uvádí i na s. 5 v seznamu desiderát. Průvodce SÚA Praha uvádí na s. 171 celkem 4 knihy historie piaristické koleje v Ostrově z let 1597–1803, z nichž jedna je kniha č. 542 (Bartíkovy *Annales ordinis nostri*). Zjistilo se však, že pod č. 544 jsou evidovány celkem 4 svazky. (V tomto směru děkuji za laskavost paní PhDr. Aleně Pazderové a mgr. Jitce Křečkové). První z nich skutečně obsahoval nařízení provinciálních kapitul. Další tři svazky označené jako knihy 544a–544c, však obsahovaly kronikářské zápisy charakteru poznámek kronikářského charakteru v rozmezí let 1716–1873.

Tehdy byli ve druhém svazku jmenovitě zapsáni tři členové zdejší rezidence.³⁴ Šlo o P. Vincentia Reichholda a S. Joanna,³⁵ P. Aloisia Amona a Matre Dei³⁶ a P. Vitalise Glieria a S. Carolo Boromeo.³⁷

Informace z ostrovské piaristické kroniky se v podstatě shoduje s údaji získanými na základě rozpisů funkcí piaristického řádu z let 1631–1724, z nichž bylo možno po doplnění o pokračující pramen sestavit tabulku č. 2 *Přehled všech piaristů, kteří působili v piaristické rezidenci v Rastattu v jejím prvním období v letech 1715–1730* za textem článku, kde je u významných piaristů kromě základních dat uvedena i jejich další kariéra nebo literární činnost. Nejdůležitější funkcí byl úřad představeného domu, tedy superiora, protože Rastatt byl po celé své období první existence lokalitou poměrně malou – tedy residencí. O tehdejších superiorovi P. Martinovi Schubartovi a S. Brunone³⁸ se dovídáme na základě knihy zemřelých, že sem byl odvolán na přání rastattského vévody a generála řádu.³⁹ Schubart patřil mezi nejvýznamnější spisovatele z piaristického řádu. Věnoval se poezii a napsal několik spisů. Rezidence piaristů v Rastattu byla tedy založena za piaristického řádového generála P. Andrea Boschiho de San Sebastian.⁴⁰ Vzhledem k tomu, že kolej vznikla v Rastattu při dvoře markraběnky Františky Sibilly Augusty, nezbudilo asi toto založení zvláštní pozornost.⁴¹

Z významných osobností z prvního období působení piaristického domu jmenujme hudebníka a skladatele P. Osvalda Richtera a S. Cecilia.⁴² Do řádu vstoupil v Lipníku nad Bečvou dne 29. 9. 1703. Řádové sliby složil rovněž zde o dva roky později. Studoval asi u piaristů v Ostrově u Karlových Varů. V polovině 20. let působil v Rastattu až do roku 1729. Pak odešel do piaristické koleje v rakouském Hornu, kde byl sbormistrem a ve školním roce 1730/31 představeným loretánského semináře. V roce 1731 odtud přešel jako sbormistr do koleje ve Strážnici, kde působil do roku 1735 i v čele náboženského bratrstva. Na podzim 1735 odešel do Ostrova u Karlových Varů, kde působil především jako sbormistr a učitel hudby do své smrti. Byl známým milovníkem a velkým znalcem hudby. Jeho operu *Penelope* známe jménem. Některá jeho díla byla vydána, jiná zůstala pouze v rukopisech. Jeho skladby se nacházejí především v hudebním archivu piaristů v Kroměříži, případně i jinde.⁴³ Několik jeho

34 NA, ŘPi, kolej Ostrov, Pamětní kniha II. díl, Continuatio Annalium Domi Slacoverdensis ... 1716–1747, kn. 544 a, fol. 5a.

35 *29. 11. 1670 Ostrov nad Ohří, †29. 11. 1732 Ostrov.

36 *4. 10. 1688 Mödling v Rakousku, †6. 4. 1749 v Hornu.

37 *7. 5. 1687 Dvůr na Moravě, †25. 1. 1746 Stará Voda u Libavé.

38 *24. 7. 1662 Vídeň, †27. 8. 1733 Mikulov.

39 NA ŘPi, kolej Lipník, nekrolog zemřelých členů řádu (Liber suffragiorum) 1721–1767, kn. 343.

40 *25. 2. 1665 Farliano v Ligurii, †1. 10. 1721 Řím, generálem řádu 1712–1718.

41 DENES I., s. 51, 700 a 701. O rodině zakladatelů koleje viz Dějiny města Ostrova, red. L. Zeman. Ostrov 2001.

42 *21. 7. 1687 Karlovy Vary, †25. 2. 1737 Ostrov u Karlových Varů.

43 NA, ŘPi, kolej Benešov, Seznam zemřelých členů řádu (Syllabus nostrum pp. et ff. in Domino defunctorum), 1733–1753, kn. 266; Wurzbach, Constant v.: Biographisches Lexikon des Kaisertums Oesterreich, Bd. 20. Wien 1869, s. 64.

skladeb bylo publikováno v roce 2008 na CD.⁴⁴ Významnými piaristy byli také P. Alois Amon, který se zabýval matematikou, zejména její praktickou odnoží (aritmetikou), o níž i psal⁴⁵ dramatik a spisovatel P. Medardus Spaninger a S. Procopio.

První piaristický dům v Rastattě, který byl v podstatě residencí, zanikl nejspíše na konci školního roku 1728/29, tedy v létě roku 1729, i když ne zcela beze zbytku. V piaristické kronice v Ostrově jsem o tom žádnou zprávu nenašel, ale v rozpisu obsazení řádových kolejí řeholními funkcemi, které v této době v Mikulově prováděl provinciál řádu, tehdy jím byl P. Basilius Siegl a S. Antonio,⁴⁶ jsou zapsáni poslední čtyři piaristi, kteří působili v koleji v Rastattu již v jiných kolejích. Bývalý superior P. Martin Schubart a S. Brunone působil znovu v Mikulově, jako mimořádný kazatel, v téže funkci působil i P. Oswald Richter a S. Cecilia v piaristické koleji v Hornu, který zde ještě řídil sbor. P. Faustinus a S. Francisko vyučoval ve třídě písařů (skribendě) při piaristické koleji ve Vídni. Člen řádu tady zůstal pouze jediný.

V Rastattu tedy zůstal zřejmě u knížecího dvora P. Antonius Graf a S. Leopoldo.⁴⁷ Jsou o tom doklady pro školní roky 1730/31 a 1731/32. Pak nebyval občas v zápisech uveden, ale od roku 1737 se stal rektorem v piaristické koleji v Ostrově u Karlových Varů. Jinak se ovšem kronika piaristů v Ostrově, která by v tomto směru mohla být jedním z potenciálních možných zdrojů informací z pramenů NA, k tomuto problému nevyjadřuje. Avšak ještě před obnovením koleje v roce 1736 se můžeme setkat ve službách markrabat s dalšími dvěma piaristy. P. Tobias Svojšický a S. Honorio⁴⁸ byl v letech 1733–1748 dvorním kaplanem markraběte Augusta Bádenského a pak 1749–1753 vojenským kaplanem. P. Georgius Tschamler a S. Francisco⁴⁹ někdejší rektor piaristických rektor piaristických kolejí v Kroměříži 1725, 1729 a 1730, a ve Staré Vodě 1726, 1727 byl v letech 1734–1743 zpovědníkem u dvora bádenského markraběte, avšak od roku 1736 i rektorem piaristické koleje v Ostrově.⁵⁰ Později se stal též rektorem piaristické koleje v Ostrově. Můžeme se tedy domnívat, že tito piaristé mohli i v době, kdy se o koleji v Rastattě mlčí, alespoň částečně zabezpečovat i výuku dětí úředníků u dvora, podobně jako tomu bylo např. v této době v Rychnově nad Kněžnou, kde několik piaristů zaujímal ve své rezidenci ke hrabatům z Kolovrat podobný vztah, avšak dům o třech piaristech zapisován byl.

44 kultura.slansko.cz/clanky/2006/09/hudba-slanskych-piaristu-oziva [poslední nahlížení 29. 1. 2016].

45 Podle Picanyol, Leodegarius: Rerum Latinarum scriptores ex Ordine Scholarum Piarum. Romae 1956, s. 191 a Horányi, Alexius: Scriptorum Scholarum Piarum Liberaliumque artium magistri I, s. 47, 48s. napsal tato díla: Perberve specimen de Arithmetis instrumentibus. Vydáný ve Vídni v roce 1744. Ve vídeňské koleji prý byl jeho nedatovaný rukopis De Arithmetica.

46 *1684 Jáchymov, †6. 6. 1754 Rastatt, provinciál provincie Germania 1730 – 1736, asistent generála v Římě 1736–1742

47 *16. 11. 1685 Ostrov, †30. 7. 1767 Ostrov.

48 *8. 4. 1702 Pelhřimov, †6. 5. 1767 Ostrov.

49 *4. 10. 1686 Budišov nad Budišovkou, †6. 12. 1752 Kroměříž.

50 Bombiera, Jan: Piaristé jako učitelé a vychovatelé ve službách šlechty. Jižní Morava 1995, s. 25–42.

2. Období koleje v Rastattu od znovuzaložení do vzniku samostatné viceprovincie roku 1762

a) Druhé založení koleje

K obnovení piaristické koleje v Rastattu došlo v roce 1736. Perspektivy jejího rozvoje souvisely pravděpodobně se snahami piaristického generála P. Johanna Felixe Arduiniho a Praesentatione B. M. V.⁵¹ o větší zviditelnění piaristického řádu v Evropě, tedy i v její zaalpské oblasti. Bylo to v rámci celkové zakladatelské aktivity piaristického řádu za tohoto generála v letech 1736–1742, avšak většina nových založení se připravovala již dříve. Kromě Itálie, kde byla založena ještě další kolej v Neapoli (v roce 1737), pokračovalo i zakládání piaristických kolejí na Sicílii a ve Španělsku. Ve střední Evropě vzniklo po obnovení piaristického domu v Rastattu, jehož restaurace se očekávala již před rokem 1736, také několik domů a kolejí v Maďarsku. Zde došlo k pokusu biskupa v Rábu Jiřího Grolla, bývalého generála piaristického řádu původem z Moravy P. Adolpha Grolla a S. Georgio⁵² o zajištění výuky v biskupském semináři piaristy. Vznikla také nová zaalpská provincie Litva (Lituhia). Většina tehdejších založení měla zároveň zpravidla také nějaký význam pro šíření piaristického řádu v Evropě. Může být i možné, že už tehdy se začalo uvažovat o Rastattu jako o případném středisku budoucí provincie na území Německa.⁵³

S kratší kronikářskou zprávou k tomuto druhému opakovanému a možná i mnohem déle (snad několik let?) připravovanému založení piaristické residence a později koleje v Rastattu se můžeme znovu setkat v piaristické kronice koleje z Ostrova nad Ohří. Pro den 9. října 1736 zde najdeme stručný zápis o piaristovi P. Eusebiovi Pauerovi a S. Bernardo,⁵⁴ designovaném superiorovi nově zakládané piaristické residence v Rastattu, který byl přednostně vybrán do této funkce před P. Inocencem Gertlerem a S. Mansueto, učitelem aritmetiky a skribendy z piaristické koleje ve Slaném.⁵⁵ Další informace z této kroniky se pak vztahují znovu až k následnému období dějin rastattské piaristické koleje.

Z druhého období rastattské koleje můžeme také sledovat její fundace.⁵⁶ Základní fundací bez břemene, kterou obdrželi piaristé v roce 1736 od markraběte báden-bádenského Ludvíka Jiřího Simperta, byla částka 1800 fl. na výživu 121 členů řádu, rozšířená ještě o částku 150 fl. na vosk a svíce a 90 fl. na věčné světlo a 150 fl.

51 *13. 9. 1671 Diano v Ligurii, †23. 2. 1748 Řím, generálem řádu byl v letech 1736–1742.

52 *16. 4. 1682 Kroměříž, †24. 11. 1743 Ráb. Srov. Sántha Georgius: P. Adolphus Groll a S. Georgio XIII Ordinis Scholarum Piarum Praepositus Generalis (1724–1730), Episcopus Jauriensis (1733–1743). Excerptum e commentario „ephemerides Calasancianae“. Romae 1966; DENES II., s. 275 a 276.

53 Srv. Srov. Sántha, G.: P. Ioannes Feli Arduini a Praesentatione B. M. V. Scholarum Piarum Praepositus Generalis XV. (1671–1748). Excerptum e commentario „ephemerides Calasancianae“. Romae 1967, zvl. s. 339 a 340.

54 *23. 1. 1690 Vyškov, †10. 1. 1761 Bílá Voda.

55 NA, ŘPi, kolej Ostrov, Pamětní kniha II. díl, Continuatio Annalium Domi Slacoverdensis ... 1716–1747, kn. 544 a, fol. 148b. *2. 4. 1693 Prostějov, †8. 4. 1762 Vídeň, kolej sv. Josefa.

56 MZA Brno, Piaristé Mikulov, E 53, Přehled fundací všech kolejí provincie. 1631–1757, inv. č. 23 A 23.

ročně na ochranu budovy kostela před požárem nebo jinými pohromami. V roce 1746 31. října přispěli na piaristy markrabštní myslivci částkou 100 fl. ročně bez břemene a stejnou částkou s břemenem sloužení mše o svátku sv. Huberta. Fundace, z nichž čerpali úrok 5% ročně, měli piaristé v roce 1746 od rastattského měšťana Jakuba Salingera, v roce 1748 od Jakuba Kühna, měšťana z Ettlingen, a také od Adama Fastera, měšťana z Ettlingen. V roce 1749 obdrželi piaristé ještě fundaci 75 fl. od Wilhelma Weigenthalera z Rastattu, uloženou na 5%. V roce 1750 věnoval koleji fundaci 300 fl. s úrokem 5% Antonín Kramer, radní a pekař z Ettlingen, a fundaci 100 fl. s úrokem 5% rastattský mlynář Kryštof Trautmann a v roce 1753 50 fl. na 5% dvorní hudebník Antonín Schütz. Rok předtím obdrželi piaristé ještě fundaci s břemenem sloužení mše v loretánské kapli od baronky Podetzki ve výši 20 fl., uloženou na 1% u Josefa Hecka z Pegisheimsenu.

Stejně jako v předchozím období si můžeme udělat též velmi podrobnou představu o personálním obsazení této koleje, protože na základě seznamů členů piaristického řádu lze získat podrobné informace o všech členech koleje, kteří zde působili v letech 1736–1762. Podle nich mohlo být sledováno obsazení jednotlivých funkcí v koleji. Na jejich základě jsem také ještě podle stejných kritérií jako u tabulky předchozí sestavil tabulku č. 3 *Přehled významných piaristů, kteří působili v piaristické koleji v Rastattu ve druhém období v letech 1736–1762, kdy kolej byla postupně součástí řádových provincií Germania a Bohemia*, která je uvedena za textem příspěvku. Připomeňme si alespoň stručně, jaké bývaly nejdůležitější povinnosti, pravomoci i úkoly a kteří piaristé je z pověření piaristického řádového generála zastávali. Jedná se skutečně pouze o hlavní funkce, tzv. officia maiora, kterými své přímé i nepřímé podřízené pověřoval generál piaristického řádu. Kromě toho však existovaly i menší povinnosti (officia minora), která jednotlivým členům koleje rozděloval rektor nebo superior řádového domu, ta se však do provinčních seznamů funkcí nezapisovala. Jednotlivé funkce se mohly mezi sebou kumulovat a ukládaly se na období školního roku, který tehdy začínal slavností na den Všech Svatých, tedy 1. listopadu. Jinak byla piaristická kolej v Rastattu většinou chápána jako vzdálená součást piaristické provincie.⁵⁷

57 Často docházelo k tomu, že se někteří piaristé při útěcích z řádu kryli tím, že jsou vysláni na cesty z rastattské koleje. Došlo k tomu např. při druhém zběhnutí piaristy P. Candida Minikati a Purificatione B. M. V. (*17. 12. 1703 Kroměříž, †4. 2. 1768 Příbor) z piaristické koleje v Příboře. 18. 5. 1746 dal přednost útěku, který uskutečnil při nešporách i s penězi určenými původně k zaplacení daně. V červnu 1746 se P. Candidus dostal do Bavorska do kláštera řeholních kanovníků u sv. Mikuláše v blízkosti Pasova. Krátce pak odešel do Norimberka, kde se usídlil u faráře řádu německých rytířů, kterému tvrdil, že je poslem rektora piaristické koleje v Rastattu. Od něho, když mu ukradl z ložnice stříbrné hodinky, pak přišel do Stuttgartu, kde se vydával za poutníka. Potom odešel do Bamberka, kde propil v krémě breviář a další cennosti, které u sebe měl, a uvažoval o zřeknutí se římskokatolického vyznání. Nakonec si ho povšiml zdejší farář, který o něm poslal zprávu rektorovi piaristické koleje v Rastattu. Ten ho již přivedl zpět do řádu. Při dalším útěku z piaristické koleje v Lipníku v roce 1745 přišel P. Candidus přes Moravu a Uhry (sc. Slovensko) do Leopoldova, kde přenocoval u milosrdných bratří. Zdál se jim podezřelý. Byl odveden k piaristům do Vídně a znovu poslán do centra piaristické

b) Superioři, rektori a další funkce piaristů - učitelé

Při sledování vnitřních dějin tak úzce propojeného konglomerátu škol a koleje, jakým býval každý piaristický dům i učiliště, tedy i piaristická residence a později kolej v Rastattu, určitě neuškodí sledovat, posuzovat a zkoumat vývoj této instituce v sepětí s bezprostředními aktéry její činnosti, tedy představenými, prvním superiorem a dalšími šesti rektory této piaristické rezidence, později koleje, kde jim podléhali i ředitelé škol, prefekti, jejichž pravomoc se vztahovala jak na gymnázium, tak na elementární školu. Věděli o problémech spojených s hospodářskou situací koleje, zastupovali ji navenek nejen před vrchností, ale i před řádovým provinciálem a generálem, ti jim byli nadřízení, i před zástupci dalších řeholních, církevních a světských institucí (např. zástupci šlechty, krajských úřadů nebo měst) a zejména pak i před zástupci z řad dobrodinců piaristického řádu, hostí v objektech koleje a pochopitelně i před rodičovskou veřejností svých svěřenců. Pečovali o vedení a doplňování archivu řádového piaristického domu, na základě pravidelného studia událostí v něm i v jeho bezprostředním okolí sepisovali kolejní kroniku, do níž se snažili zapsat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí důležité události, které v období, kdy domu stáli v čele, potkaly rezidenci nebo kolej, případně sem přidat i opisy nejdůležitějších dokumentů k zabezpečení existence koleje v určité lokalitě. Spisování kolejní kroniky bývalo vlastně jejich druhou funkcí spojenou s rektorátem, v níž byli téměř nezastupitelní a za její neplnění mohli být suspendováni i z rektorského úřadu. Kvůli lepšímu pochopení situace by bylo asi vhodné přihlídnout k jejich životním osudům i celkově. To, že se někdo z piaristů propracoval až k postu představeného domu, bylo zpravidla jistým kritériem pro posuzování významu jednotlivých členů řádu. Superiory a rektory piaristické koleje v Rastattu jsem sestavil jmenovitě do tabulky č. 1 *Celkový přehled rektorů a superiorů piaristické koleje v Rastattu v letech 1715–1778*, kterou lze najít za textem práce. Uvádím zde jméno a příjmení příslušného rektora, odkaz na citaci jeho díla v poznámkách studie, zda šlo o rektora nebo superiora, případně jestli došl vyššího postu, než byl samostatný rektorský úřad. V tabulkách se nalézají i další

provincie v Mikulově. Zde byl zkoušen z věrnosti katolické víře a protokol o tom byl uložen v provinciálním archivu. Další útek P. Candida se uskutečnil znovu nedlouho potom, návrat až v roce 1749. Tehdy přicestoval z Itálie na Slovensko do Bratislavy, kde přebýval u pana de Ernsta, který byl jeho někdejší žákem z piaristické koleje v Hornu. Ten ho nabádal, aby se vrátil mezi piaristy. P. Candidus se raději vydal na dobu tří měsíců na cesty po Uhrách. Po návratu byl v Bratislavě poznán a identifikován rektorem piaristické koleje ve Svätom Jure. Rektor ho nechal převézt do koleje ve Svätom Jure a později do koleje v Prievdizi, kde sídlil tehdy provinciál piaristické provincie Hungaria. Provinciál P. Adolphus Némcsesnyi a S. Benedicto daroval P. Candidovi řeholní řádový oděv, jako kandidátovi řádu. Chtěl se za něj přimluvit za odpuštění u piaristického generála v Římě a ponechat mu roční lhůtu k nápravě. Po jejím vypršení ho odeslal 29. června 1750 do piaristické koleje ve Strážnici. P. Candidus se pak chtěl vrátit ještě jednou na Slovensko, ale zřejmě kvůli nesouhlasu generála piaristického řádu P. Josepha Augustina Delbecchilo a S. Nicolao (*11. 4. 1697 Unelo, †1. 4. 1777 Řím, generálem řádu byl 1748–1751), došlo k deportaci P. Candida do Příbora a uvěznění v karceru této koleje v únoru 1751 v rámci trestu vyměřeného řádovými nadřízenými. MZA Brno, E 53, kn. 13a. Podle pozdější foliace provedené v knize tužkou zabírají údaje o útechách piaristů listy 12a až 18a.

odkazy na funkce i literární činnost rektorů i jiných členů řádu, která byla mnohdy dosti rozsáhlá. S funkcí rektora se v Rastattu kloubilo i zastávání funkcí farářů u vévodského dvora pro vrchnost i pro služebnictvo. Tuto povinnost vykonávali piarističtí rektori po celé zde sledované období.

Rektora zastupoval v jeho pravomocích v době jeho nepřítomnosti vicerektor, který byl jeho asistentem i tajemníkem. Často kvůli zachování řádové kontinuity, zejména ve vývoji v jednotlivých lokalitách, přecházela rektorská funkce na vicerektora. Mezi rastattskými vicerektory se nacházelo několik významných osobností a vědců. Byl to zejména v Rastattu dlouhodobě působící P. Donatus Hoffmann a Transfiguratione Domini,⁵⁸ který byl významným teologem, filozofem, učencem a vědcem – polyhistorem. Ve filologických vědách vynikal také vicerektor koleje P. Camillus Hatzinger a Presentatione B. M. V.⁵⁹ Vynikal v dramatrice, epistolografii a měl rozsáhlé znalosti Starého zákona. Z funkce vicerektora dosáhl rektorské funkce v piaristické koleji v Rastattu např. P. Ignatius Schmidt a Matre Dei.⁶⁰ Naopak druhý rastattský superior P. Eusebius Pauer a S. Bernardo se stal ve školním roce 1738/39, po ukončení funkce superiora, vicerektorem této koleje.

Také s funkcí vicerektora se pojily často některé další úřady pedagogického i nepedagogického charakteru. Někdy souvisely tyto povinnosti se zájmem dotyčného, avšak většinou se týkaly celého spektra řádových povinností. Často vyžadovala tato funkce větší nasazení než post rektora. Z nepedagogických povinností nejdůležitějších řádových zde mohu uvést zejména kazatelské funkce, např. post mimořádného nebo svátečního kazatele, který kázal v kostele především o nedělích a svátcích. Někdy mohla být tato funkce spojena také s činností místního náboženského bratrstva svatého kříže, které při koleji působilo a v jehož čele býval některý ze zdejších piaristů.⁶¹ Často bývala funkce vicerektora spojována s funkcí depositáře, který spravoval cenné řádové předměty v dané lokalitě, s funkcí poradce koleje a povzbuzovatele koleje (zelator), které vykonávali starší a zasloužilější členové koleje i samostatně. Mnohé nepedagogické funkce se spojovaly s vicerektorátem zřídka, např. funkce prokurátora v příslušné koleji, který byl podřízen provinciálovi. Ten většinou pověřoval některé členy řádu provedením určitého úkolu na základě jeho nařízení. Některí starší a osvědčení členové řádu mohli tuto funkci zastávat i trvaleji a působit tak jako dálkoví poradci provinciála, zejména v odlehlejších oblastech od piaristického centra v Mikulově, jako byla i piaristická kolej v Rastattu, odkud mohlo docházet k rozšiřování řádu do nových oblastí.⁶² K tomu také na začátku šedesátých let 18. století došlo, zejména po zkrachování pokusů o založení piaristické

58 *17. 10. 1700 Głubczyce [Hlubčice] ve Slezsku, †15. 4. 1783 Kempen v Bavorsku.

59 *4. 4. 1705 Poysdorf [Horní Rakousko], †27. 4. 1778 Rastatt.

60 *kol. 1700 Vídeň, †19. 2. 1776 Vídeň – residence.

61 Ten zpravidla nebýval ani rektorem nebo vicerektorem.

62 Srv. Bartůšek, Václav: Kdo zastupoval piaristické provinciály v letech 1725–1778. JM 2015, s. 149–172.

koleje v lužickosrbském městě Wittichenau (Kulow).⁶³ Mnohé z těchto funkcí byly vymezeny i v řádových pravidlech, jiné vznikly během vývoje řádu.⁶⁴

Podobně to bylo také u pedagogických řádových funkcí. Řádovými pravidla byla vymezována nejen učitelské funkce na elementární škole a gymnáziu, ale i ty vyšší. S těmi se právě funkce vicerektora (někdy i přímo rektora) pojila. V průběhu doby se začala kvůli odlehlosti koleje od hlavních center piaristického vzdělávání v Mikulově, Lipníku, Litomyšli, Kroměříži a v Kosmonosech při vhodném personálním obsazení tato činnost provozovat i v piaristické koleji v Rastattě. Byl to zejména noviciát. Časem se v piaristické koleji začali objevovat jeden až dva novici, kteří se zde nejdříve připravovali na studium v noviciátu piaristů v Lipníku nad Bečvou (případně v záložním noviciátu v koleji ve Staré Vodě u Libavé), později chodívali do noviciátu již pouze na rok do druhého ročníku a nakonec mnozí piarističtí mladíci absolvovali noviciát v piaristické koleji v Rastattu celý. Mnozí z jeho učitelů bývali obzvláště později i vicerektory koleje.⁶⁵ Úloze a vymezení pravomoci funkce učitele noviců se věnují také řádová pravidla od svého počátku v 17. století i obnovených exemplářů z 2. poloviny 18. století.⁶⁶ Kromě noviciátu existovala řádová studia většinou filologie, výjimečně i filozofie nebo teologických disciplin včetně kanonického práva. Tím, že v koleji v Rastattu začínala působit a rozvíjet se tato učiliště, se částečně začaly vytvářet podmínky pro vznik samostatné řádové provincie, nejdříve asi spíše viceprovincie.

V tomto směru bylo nejzajímavější vicerektorské působení P. Donata Hoffmanna a Transfiguratione Domini v letech 1743–1752. Do Rastattu přišel P. Donatus jako profesor posledních dvou tříd gymnázia – páté poetiky, šesté závěrečné rétoriky.⁶⁷ Při tom působil jako rozhodčí sporů mezi studenty nebo revizor účtů, kterých v jedné koleji, tedy i v Rastattě, působilo víc současně. Ve školním roce 1742/43 zastával v koleji vedle několika dříve uvedených míst i funkci prefekta škol. Tuto školskou funkci

63 Bartůšek, Václav: Über die Versuche zur Gründung eines piaristischen Gymnasiums in Wittichenau in der Lausitz. Archivum Scholarum Piarum (ASP) 34. Romae 1993.

64 Nejobsáhlejším textem je NA, ŘPi, provincie, Constitutiones et regulae S. Josephi Calasantii a Matre Dei Scholarum piarum fundatoris..., kn. 13, které pocházejí z 18. století z období po r. 1768 (dále, Constitutiones et regulae S. Josephi Calasantii). Ten vycházel ze základního sepsání pravidel piaristického řádu, která se vyvíjela v letech 1617–1622, tedy v době formování a vzniku piaristického řádu. Jejich autorem byl zakladatel piaristického řádu sv. Josef Kalasanský. V nedávné době byla vydána v edici piaristického periodika Archivum scholarum piarum – viz Giner Guerri, Severino: Constitutiones de la Orden de las escuelas Piás. Génesis del texto fundacional. Archivum Scholarum Piarum 51–52, 2002, s. 3–182. Během vývoje piaristického řádu se konstituce rozšiřovaly o doplňující ustanovení a závěry jednotlivých generálních kapitul. Proto byly řádové konstituce piaristů doprovázeny i různými výklady, v nichž se např. na začátku 18. století velmi dobře vyznal generální asistent a někdejší provinciál P. Bernard Bartlík a S. Philippo Nerio. Generální archiv (GA) piaristů Řím, Reg gen. N. 79 – Volumen miscellaneum in quo sequentia constituentur: ...3. Elucidatio difficiliorum locorum ad recte intelligendas Constitutiones PP. Matris Dei Schol Piar., ex celebrioribus Auctoris collecta, labore atque industria P. Bernardi a S. Philippo Nerio, anno salut 1706.

65 NA, ŘPi, provincie, kn. 27.

66 Constitutiones et regulae S. Josephi Calasantii...

67 Bartůšek, V.: Osmý div, zvláště s. 9–34, kap. 1. Pojem gymnázia a jeho proměny.

občas propojoval s jinou funkcí zkoušejícího škol nebo studentů, k čemuž docházelo již za Donatova vicerektorského působení. Vicerektorem se stal P. Donatus ve školním roce 1743/44. Tehdy se jeho vicerektorská funkce spojovala s většími povinnostmi kazatele, zkoušejícího škol, konzultanta koleje, depozitáře a spirituála. K podobnému spojení docházelo většinou i v dalších osmi letech Donatova vicerektorátu. Občas docházelo i u tohoto člena řádu k jiným propojením funkcí. Např. ve školních rocích 1745/46 a 1747/48 se P. Donatus stal prefektem škol a ve školním roce 1747/48 vyučoval kanonické právo nebo ve školním roce 1748/49 byl rozhodčím studentských sporů a ve školním roce 1750 a 1751 učitelem noviců.⁶⁸

Prefekt škol byl vlastně jejich ředitelem, který se staral o reprezentaci škol před rektorem i veřejností a o dokumentaci pedagogického působení v příslušné lokalitě. Pokud ho nevetoval rektor, měl konečné slovo v pedagogických otázkách příslušné školy. Aby mohli prefekti škol vést celkovou pedagogickou dokumentaci, shromažďovali a přechovávali u sebe záznamy o prospěchu studentů. Podklady pro ně jim dodávali jednotliví třídní učitelé, kteří si většinou zapisovali informace do méně obsáhlých seznamů. Dokumentaci používal prefekt škol jako podklad pro vydávání vysvědčení o studiu (testimonium), když student opouštěl školu nebo později si o výpis o školní docházce a prospěchu většinou spojený s vysvědčením vyžádal.⁶⁹ Tato funkce byla v oblasti pedagogických řádových povinností jakýmsi přechodem mezi nižšími a vyššími funkcemi v piaristickém řádu a jeho členům otvírala v kariéře řeholního klerika dveře k výuce na noviciátech a vyšších řádových učilištích, k soukromému vychovatelství ve šlechtických rodinách, odkud často vedla cesta k funkci vicerektora, superiora či rektora v některé piaristické koleji nebo řádovém domě.⁷⁰ To platilo i o piaritech, kteří působili jako vychovatelé nebo kaplani na rastattském vévodském dvoře (viz tabulky č. 2 a 3).

Řádová pravidla piaristického řádu se podrobně zabývala činností škol v jednotlivých domech. Stanovila povinnosti např. nejen pro prefekty škol, ale také učitele na jejich jednotlivých stupních. Stanovila přesně podmínky jejich vzniku, které musila splňovat i piaristická kolej v Rastattu. Předepisovala se přesná pedagogická dokumentace. Ta spočívala zejména ve vedení záznamů o žácích a studentech škol v jejich seznamech. Poměrně výstižně charakterizují návaznost jednotlivých složek piaristického vzdělávání i jejich větvení a vyústění ve vzdělání pro veřejnost na jedné a pro řádové kleriky na druhé straně pro veřejnost stanovy vydané v roce 1698 v Římě.⁷¹ Zde v oddíle o přivedení (přístupu) k literárnímu studiu v hlavě 10 (*De promovendis ad Studia Literarium,*

68 NA, ŘPi, provincie, kn. 27.

69 Constitutiones et regulae S. Josephi Calasantii...

70 Srv. Bartůšek, V.: Osmý div.

71 *Synopsis constitutionum Religionis Cleric.[orum] Regular.[ium] Pauperum Matris Dei Scholarum Pi-arum cum Notis, et Additionibus ex Literis Apostolicis, et Decretis Capitulorum Generalium. Accedunt Ritus particulares, nonnullae Ordinationes Praep.[ositorum] Generalium, et consuetudines.* Romae 1698. Jeden z exemplářů tohoto vydání, který přešel později do knihovny pražské piaristické koleje na Novém Městě v Praze v současnosti KNA, sign. Knih. Piar. BS 9, obsahuje totiž v titulním listu vlastnický vpisek piaristické knihovny v Kosmonosech z roku 1701.

Caput X.) je v textu i v poznámkách vlastně naznačen celý školní systém piaristického veřejného i soukromého (řádového) školství, upravený na základě usnesení řádových generálních kapitul, které se scházely pravidelně zhruba jednou za 3 roky, i konkrétní výsledky reformních snah P. Joanna Francisca Fociho a S. Petro,⁷² podpořených závěry generální vizitace zaalpských piaristických provincií z let 1695 a 1696.⁷³

Poetika a rétorika tvořily dvě závěrečné třídy vyššího gymnázia. U piaristů výuku v obou třídách zabezpečil jeden učitel, profesor, jehož pravomoci vymezovala řádová pravidla celkem jasně. V této funkci se profesori v Rastattu střídali často. Většinou se k ní dopracovali, pokud se věnovali výuce na gymnáziu. Kromě toho většinou profesori těchto tříd bývali rozhodčími sporů, zkoušejícími studentů a zastupovali prefekta škol. Z tohoto postu mohli odejít na vyšší školské funkce nebo i na místa řádových kazatelů, případně se dostat do čela zdejšího náboženského bratrstva Sv. Kříže. Ke znovuobnovení výuky v poetice v Rastattu došlo ve školním roce 1737/38, kdy se jejím profesorem stal P. Camillus Hatzinger a Presentatione B. M. V., pozdější vicerektor koleje, který se ve školním roce 1738/39 stal prefektem škol. Ve funkci profesora rétoriky a poetiky po něm pokračoval další pozdější významný prorektor koleje P. Donatus a Transfiguratione Domini. Tak se definitivně otevřela cesta k tomu, že v Rastattu působilo šestitřídní, tedy vyšší gymnázium.

Poprvé se s aritmetickou třídou setkáváme na konci textu kapitoly řádových pravidel piaristů, kde se uvádí aritmetika jako jedna ze složek při výcviku ve vzdělávání pro novice v rámci odborné přípravy v jejich dvouletém kursu. Šlo tedy nejspíše o nácvik vyučování v tzv. nižší aritmetice (*arithmetica minor*), zařazené do výuky na závěr základní školy, což však konstituce zde neuvádějí. V poznámce na s. 246 se uvádí výuka aritmetiky (spolu s naukou zvanou *characteres*, což byl název pro praktická odvětví, která se vyučovala na základní škole, avšak mohla se dostat i na vyšší úroveň, jako např. ortografie) před řádovými přednáškami z logiky, které byly součástí dvouletého, případně tříletého filozofického kurzu, kde byly třídy logika, fyzika a případně také ještě etika. Zde se jednalo určitě o výuku tzv. vyšší aritmetiky, tedy prakticky zaměřených poznatků souvisejících s vyšší aritmetikou. Tato složka piaristické výuky přinášela podobně jako filozofický kurs posluchačům matematické poznatky, ale ty se zaměřovaly spíše prakticky, takže díky této alternaci mohli navštěvovat aritmetickou třídu nejen studenti vyššího gymnázia, ale i posluchači filozofického kurzu ještě dříve, než by završili své vzdělání studiem teologie (2–3 roky) a církevního práva (1 rok).⁷⁴

Tyto zásady, které vycházely z piaristických řádových konstitucí, platily také v piaristické koleji v Rastattu. Vyšší i nižší aritmetika byly třídy s největší migrací studentů, podobně též rétorika. Ve vyšších aritmetických třídách se mohlo vzdělávání, které

72 *1. 8. 1650 Mutina, †9. 6. 1699 Řím, generálem byl 1692–1699.

73 *Synopsis constitutionum Religionis...*, s. 173–189.

74 Bartůšek, Václav: Výuka přírodních věd v piaristických školách 1620–1778. *Paginae historiae* 16, 2008, s. 103–122.

jinak na gymnáziích nebylo dostupné, prohlubovat a zvyšovat, jako k tomu došlo ve 2. polovině 18. století v piaristické koleji v Praze. Cesta vzniku nového druhu vyššího učiliště vedla přes specializované vyšší aritmetické třídy až k otevření tříd s kurzy podvojného účetnictví koncem šedesátých let 18. století. Z období 1736–1762 je doložena výuka vyšší aritmetiky na velmi dobré úrovni tím, že seznamy uvádějí profesory aritmetiky. Vyučovali zde i ve 2. třídě elementární školy – skribendě. Učitelé skribendy mívali pomocníky, což lze pokládat též za nepřímé potvrzení poměrně vysoké návštěvnosti aritmetické třídy. Prvním vyučujícím aritmetiky v piaristické koleji byl P. Engelbertus Kreiml a S. Margaretha.⁷⁵ Věnoval se i hudbě. Po něm nastoupil P. Jacobus Ernestus Klapper a Visitatione B. M. V. až do školního roku 1756/57.⁷⁶

K nejvýznamnějším členům koleje v Rastattu náleželi především její tři rektori. Z nich byli literárně činní zejména P. Joannes Walprecht a S. Antonio, P. Basilius Siegel a S. Antonio a P. Zacharias Schubert a S. Elisabetha. Z ostatních členů, kteří v koleji a později i v oblasti celé provincie působili, by pak ještě přicházeli v úvahu někdejší vicerektori rastattské koleje P. Camillus Hatzinger a Presentatione B. M. V., P. Donatus Hoffmann a Transfiguratione Domini a rovněž P. Lambertus Agadoni a S. Theodoro. Je třeba ještě připomenout i dílo profesora filosofie P. Hermana Mislikovského a S. Placido, P. Augustina Königa a S. Ambrosio, P. Burcharda Wolfa a S. Mansueto a P. Amadea (uváděného někdy i jako Amandus) Trutnovského a S. Silvestro (někdy Silverio).

3. Období koleje v Rastattu jako centra samostatné viceprovincie po roce 1762 a ohlas její činnosti v Evropě, českých zemích i piaristickém řádu

O tom, že by se piaristická kolej v Rastattu mohla stát střediskem případné piaristické provincie, se pravděpodobně již uvažovalo při její obnově v roce 1736, ale tento záměr se naplňoval postupně a možná i částečně náhodně. Je poměrně paradoxní, že piaristé po rozdělení bývalé provincie Germania a vzniku provincií Bohemia (na území Čech, Moravy a Slezska), kam patřila i kolej v Rastattu, a Austria (na území Rakouska) začali obracet pozornost v oblasti šíření piaristického řádu k území Německé říše. Zvýšila se naděje na posílení koleje v Rastattu v tomto směru, ale hledaly se i jiné cesty. Jednou z nich byl také neúspěšný pokus o založení piaristického gymnázia v lužickém městě Wittichenau (Kulov) na žádost budyšínského kanovníka Jakuba Kiliana a jeho nástupce Antonína Metznera v letech 1752–1763. Ke zdárnému konci jednání nestačilo ani to, že kanovník Jakub Kilián odkázal závěti v roce 1759 koleji celkem 15 000 zl.⁷⁷

Jednání o vzniku rýnskošvábské provincie začala téměř ve stejné době jako vyjednávání v Lužici, ale s větší intenzitou. Začaly postupně vznikat jednotlivé koleje i menší domy, jak bylo uvedeno na začátku této studie. V piaristické koleji v Rastat-

75 *1704? Dolní? Věstonice, †8. 11. 1774 Mikulov.

76 *10. 1. 1718 Meifritzdorf, Slezsko, †5. 1. 1778 Rastatt.

77 Bartůšek, Václav: Über die Versuche zur Gründung ... ASP 34, 1993, s. 155–164.

tu se začal rozvíjet noviciát i soukromé řádové studium filologie. V souvislosti se zakládáním koleje v Kirnu byl na rozsáhlejší návštěvu Bádenska i Švábska pozván provinciál českomoravskoslezské piaristické provincie P. Guido Nicht ab Angelis. Svou cestu uskutečnil na přelomu června a července 1758 nejspíše v souvislosti s vizitací piaristické koleje v Rastattu. Podrobněji o ni píše v kronice piaristické provincie Bohemia, kterou obnovil.⁷⁸ Jeho nástupce P. Jeremiáš Soudný a Matre Dolorosa⁷⁹ plánoval spolu s piaristickým rektorem P. Zachariasem Schubertem a S. Elisabetha rozsah i teritoriální působnost budoucí viceprovincie. Uvažovali o poměrně velkém území, kam by se piaristi měli v rámci zakládání nových území soustředit. V souvislosti se zakládáním koleje ve Wallersteinu, která se zakládala z rakouské provincie roce 1761, došlo i k užší spolupráci mezi provinciály provincií Bohemia P. Jeremiášem Soudným a Austria P. Antoniem Huberem a S. Placido.⁸⁰ Bylo dohodnuto vytvoření nové viceprovincie, o němž byl informován i generál řádu v Římě. V listopadu roku 1761 se ve Vídni uskutečnila volba viceprovinciála plánované rýnskošvábské viceprovincie. Komise, v níž byl kromě zmíněných provinciálů P. Jeremiáše Soudného a P. Antonia Hubera ještě exprovinciál P. Silverius Seyer a S. Terezie,⁸¹ bývalý provinciál provincie Germania. Uchazeči na post viceprovinciála byli celkem tři – P. Zacharias Schubert a S. Elisabetha, P. Donatus a Transfiguratione Domini a P. Simpertus de Grünberg a S. Anna. Byl vybrán P. Zacharias Schubert a S. Elisabetha, který se svého úřadu ujal v následujícím roce. Soustředil své síly na budování správního a provozního systému v nové viceprovincii, jejíž vývoj probíhal v poměrně klidné atmosféře souvislého vývoje, který výjimečné události narušily pouze málo.

Událostí, která se v oblasti zběhnutí z řádu nejvíce zapsala do myslí piaristických řeholníků ve střední Evropě, byl asi útěk piaristického viceprovinciála P. Simperta barona de Grünberg a S. Anna,⁸² který prchal přes Čechy a Moravu do Pruska. V říjnu 1767 P. Simpertus předstíral průjezd viceprovinciála sousední nově vznikající provincie a nechal se podle toho v jednotlivých kolejích vítat a hostit. Ve voze měl ukrytou pokladnici s poměrně vysokým obnosem (asi 1595 fl.), které odcizil své bývalé viceprovincii.⁸³ Po cestě k nim příkrádal pod různými záminkami, např. získávání peněz pro založení nové piaristické koleje ve Vratislavi, a prošením další hotovost (asi až do výše 2500 fl.). Dne 22. 10. 1767 navštívil Prahu, kde se nechal hostit rektorem Gelasiem Dobnerem, později Lipník nad Bečvou, Příbor, Svätý Jur

78 NA, ŘPi provincie, Ephemerides provinciae Bohemiae Scholarum Piarum.

79 *2. 10. 1702 Benešov, †19. 3. 1768 Kroměříž, provinciál českomoravskoslezské piaristické provincie 1760–1766.

80 *1696 Horn, †16. 9. 1777 Křemže – Crems, provinciálem provincie Austria byl 1751–1757 a 1760–1763.

81 *10. 9. 1687 Vídeň, †6. 2. 1764 Vídeň, provinciál provincie Germania 1739–1745.

82 *7. 3. 1724 Rhenfeld, dioc. Basilej, †1794 Polsko.

83 DENES, I. s. 217, 218. Rýnskošvábská provincie vznikla z části kolejí rakouské a české provincie v roce 1762. V roce 1776 se stala samostatnou řádovou provincií.

pri Bratislave a přes další slovenské koleje pokračoval do Krakova.⁸⁴ Cestou vzdával poklony a holdy i místní šlechtě, od které přijímal různé dary. Zpravidla asi dva dny po jeho odjezdu dorazil do postižené lokality dopis rektora z piaristické koleje v Rastattu P. Caspara Haara a S. Melchiore, jeho nového nástupce, který upozorňoval, o jak těžkého delikventa se vlastně jedná.⁸⁵

Je jisté, že v Rastattu působilo vyšší gymnázium s paralelně poměrně rozvinutým elementárním školstvím, noviciát a soukromá řádová studia (filozofie, nejspíše i filologie a teologie). Zda vznikla nějaká forma podobná výuce podvojného účetnictví, jako tomu bylo v Čechách na některých větších piaristických školách na přelomu šedesátých a sedmdesátých let 18. století se mi nepovedlo zjistit. Záleželo to na přístupu vrchnosti – bádenských markrabat. Také školy v jiných menších domech se ve svých výukových plánech nejspíše podrobovaly svým vrchnostem. Ačkoliv se piaristé v těchto domech snažili poskytovat evropskému prostředí jakési ukázkové modely činnosti, záleželo na velikosti jednotlivých residencí a kolejí i personálním obsazení a přízni jejich dobrodinců. Tato činnost však většinou byla obohacení řeholního života piaristického řádu a politickému, kulturním i hospodářskému prostředí německých západoevropských měst poskytovala náhled do činnosti zajímavého církevního řádu, který v této době prožíval poměrně velký duchovní rozvoj.

Závěr

Když hodnotíme význam založení piaristické koleje a škol v Rastattu, vidíme, že se jednalo o skutečně významnou lokalitu. Protože zde piaristé působili v nábožensky smíšené oblasti, musela kolej reprezentovat nejen piaristy, ale římskokatolickou církev a její výchovu, což bylo asi kvůli toleranci ze strany piaristického řádu dost dobře možné. Hlavní zájem, na něž kladli důraz, byla humanistická výchova a racionální vzdělávání mladých mužů a osvětové působení na všechno dospělé obyvatelstvo věku a pohlaví v místě své působnosti vůbec, např. při psaní a vydávání knih v celé rozsáhlé oblasti. V Rastattu se vytvořil postupně i předpoklad pro to, aby se tato kolej stala sídlem nové viceprovincie, která se později stala provincií. V roce 1808 byli piaristé nuceni z Rastattu kvůli napoleonským válkám odejít. Přesto na ně v tomto městě zůstala živá památka – gymnázium, které zde jako gymnázium označované jménem knížete Ludwiga Wilhelma působí dodnes.

84 DENES, I. s. 411–413. Piaristé působí v Krakově od roku 1664.

85 Ephemerides, s. 257–260.

Tabulka č. 1: Celkový přehled rektorů a superiorů piaristické koleje v Rastattu v letech 1715–1778

Č./Rok/Jméno	Dílo	Poznámka – událost
1/1725–1729/Martinus Schubart a S. Brunone	Tab. č. 2	Superior
2/1736–1738/ P. Eusebius Pauer a S. Bernardo		Superior
3/1738/P. Joannes Walprecht a S. Antonio	Tab. č. 3	Rektor
4/1743/P. Ignatius Schmidt a Matre Dei		Rektor
5/1748/P. Basilius Siegel a S. Antonio		Rektor. Bývalý generální asistent
6/1751/P. Zacharias Schubert a S. Elisabetha	Tab. č. 3	Rektor (1762–1767), viceprovinciál Rýnskošvábské viceprovincie
7/1752/P. Tobias Svojšický a S. Honorio		Rektor
8/1761/P. Simpertus Augustinus de Grünberg a S. Anna		Rektor 1767, viceprovinciál Rýnskošvábské viceprovincie
9/1767/P. Caspar Haar a S. Melchior		Rektor (1767–1772), viceprovinciál Rýnskošvábské viceprovincie
10/P. Burchardus Wolf a S. Mansueto (17. 10. 1736? – 23. 10. 1737)	Tab. č. 3	Rektor?, viceprovinciál Rýnskošvábské viceprovincie piaristů 1772–1776, provinciál Rýnskošvábské provincie piaristů 1776–1780

Tabulka č. 2: Přehled všech piaristů, kteří působili v piaristické rezidenci v Rastattu v jejím prvním období v letech 1715–1730

Rok/Řádové jméno/ Vstup do řádu datum a místo obláčky – ře- helních slibů/Propoje- ní tabulek/	Občanské jméno/Da- tum narození, úmrtí/ Liber suffragiorum (LS) – čís., věk/Délka služby	Nejvyšší funkce hlavní (od postu rektora) datum/Název/Místo/ B – Bombera, dílo: EM, AUT, H, S, P/Poznámky věcné	Funkce a služba v Rastat- tu
1/1715/P. Martinus a S. Brunone /6. 10. 1681 L, 21. 10. 1693 L/ Tab 1.	Jan Jiří Jakub Schu- bart/*24. 7. 1662 Vídeň, †27. 8. 1733 Mikulov/LS, s. 89, 71/42	Piaristický spisovatel, teolog, EM, AUT, H II 651-653, S 51 a 52 , P 71, 210	S 1716, s. 526/267b, 1717 S, prefSchol, 1718 S, 1719 S, 1720 S, 1721 S, 1722 S, S 1723, S 1724, S 1725, S 1726, S 1727, S 1728, S 1729
2/1715/P. Medardus a S. Procopio /11. 11. 1685 L/11. 11. 1687 L/	Joannes Paulus Carolus Spaninger /*30. 8. 1669 Ostrov, †16. 8. 1737 Ostrov/LS 93, 68, 52	Piaristický spisovatel, dramatik, H II. 694	1716 Fest. Conc., 1717 vych., 1718 Cap, 1719 vych, 1720 concF, 1721 concF 1722 concF, 1723
3/1715/P. Anselmus a S. Maria /13. 11. 1694 L, 13. 11. 1696 L/	Hönl (Henl), Jan Josef/*17. 3. 1677 Ostrov, †10. 11. 1747 Stará Voda/LS ?	Rektor Bílá Voda 1733–1736	1716, 1717; vych, capel, 1718 capel, 1719 vych, 1720 vych, 1721 vych, 1722 vych
4/1715/P. Julianus a S. Paulo/21. 10. 1698 L, 21. 10. 1700 L/	Václav Viejiczek /*18. 10. 1678, †10. 7. 1731 Příbor/ LS?, 52, 33		1716 capel
5/1715/P. Antonius a S. Leopoldo /29. 9. 1703 L, 29. 9. 1705 L/	Jan Leopold Graf/*16. 11. 1685 Ostrov, †30. 7. 1767 Ostrov/LS 394/82/63	Rektor piaristických kolejí v Ostrově 1737–1739, Staré Vodě 1740–1742, B38/136, 1730–1736 zpovědník bádenského markraběte	1716 concF, 1717 Mgr Lat., 1718 S, 1719 R, P, 1720 R, P, 1721 R, P, 1722 R, P, 1723, 1724, 1725, 1726, 1727, 1728, 1729 vych 1730, 1731
6/1715/P. Osvaldus a S. Cecilia /29. 9. 1703 L, 29. 9. 1705 L/	Ferdinand Richter /*21. 7. 1687 Karlovy Vary, †25. 2. 1737 Ostrov/ LS 76/50/34	Byl známým milovní- kem a velkým znalcem hudby a kompozice, opera Penelope, H II. 589, 590, S 53 a 54	1716 concF, 1717 Mgr A, instr.mus, 1 or, 1718 Pr, G, 1719, S,G, 1or., 1720 S,G, instr. mus. vo- cal, 1or, 1721 S,G, instr mus vocal, 1or, 1722 S,G, instr mus vocal, 1or, 1723, 1724, 1725, 1726, 1727, 1728, 1729
7/1715/P. Philibertus a S. Bernardo /8. 10. 1705 L, 8. 10. 1707 L/	Josef Hardt (Schar?)/ *1688 Vídeň, †2. 11. 1758 Kromě- říž/, LS 219, 69, 53		1716

Rok/Řádové jméno/ Vstup do řádu datum a místo oblačky – ře- holních slibů/Propoje- ní tabulek/	Občanské jméno/Da- tum narození, úmrtí/ Liber sufragiorum (LS) – čís., věk/Délka služby	Nejvyšší funkce hlavní (od postu rektora) datum/Název/Místo/ B – Bombera, dílo: EM, AUT, H, S, P/Poznámky věcné	Funkce a služba v Rastat- tu
8/1715/P. Silverius a Theresia /21. 10. 1706 L, 21. 10. 1708, L./	Martin, Leopold Seyer/*10. 9. 1687 Víděň, †6. 2. 1764 Víděň/, LS 211, 77, 58	provinciál provincie Germania 1739–1745, rektor v Mikulově 1737–1739, 1746–1748, přešel do rakouské provincie*) historik, sestavovatel učebnic* V rakouské provincii byl prvním představeným piaristického domu v Löwenburku u Vídně, který byl znám výcho- vou šlechticů, a rektorem koleje v Hornu a asistentem provinciála, H II 667, 668, S 100, 101, P 72, 198	1716
9/1716/P. Vincentius a S. Joanna/15. 10. 1690 L, 15. 10. 1692 L/	Jiří, Kristián, Kazimír Reichhold/*29. 11. 1670 Ostrov, †29. 11. 1732 Ostrov/, LS 214, 62, 42		1717, concf, rev rat, 1718 prefSchol,1719 pref Schol, 1720 Conc extraord, pref Schol, 1721 Conc extraord pref Schol, 1722 Conc extra- ord., pref Schol., 1723
10/1716/P. Aloisius a Matre Dei/8. 10. 1705 L, 8. 10. 1707 L/	Jan František Amon/*4. 10. 1688 Mödingen (Ra- kousko), †6. 4. 1749 Horn, (Rakousko)/, LS 607, 61, 44	Piaristický spisovatel – aritmetik, 2 díla, MP rukopis přednášky, H I 47, 48, P 20, 191	1717, scr., instr. mus., 1718 Scr., rud, 1or, 1719 Pr.Pa, 2 or, 1720 Pr.Pa, 2 or, 1721 Pr.Pa, 2 or., 1722 Pr.Pa, 2 or.
11/1716/P. Vitalis a S. Carolo Boromeo/ 21. 10. 1706 L, 21. 10. 1708 L/	Jan František Glier/*7. 5. 1687, †25. 1. 1746 Stará Voda/, LS 405, 60, 40		1717, L, 2 or., 1 815,00 qt, min.A, 2 or, 1719 L, 1720L, 1721 L, 1722 L
12/1718/P. Faustinus a S. Francisco /21. 10. 1708 L, 21. 10. 1710 L/	Jan Antonín Bla- ha/*5. 4. 1687 Horn, †17. 2. 1757 Víděň, Ad. Virgin, Fid./ LS 173/70/49		1719 A, Scr, instr mus, 1720 A, Scr, instr mus, 1721 A, Scr, instr mus, 1721 A, Scr, instr mus, 1723, 1724, 1725, 1726, 1727, 1728, 1729

Rok/Řádové jméno/ Vstup do řádu datum a místo obláčky – ře- holních slibů/Propoje- ní tabulek/	Občanské jméno/Da- tum narození, úmrtí/ Liber sufragiorum (LS) – čís., věk/Délka služby	Nejvyšší funkce hlavní (od postu rektora) datum/Název/Místo/ B – Bombera, dílo: EM, AUT, H, S, P/Poznámky věcné	Funkce a služba v Rastat- tu
13/1722/Lambertus a S. Theodoro/1715–14. 11. 1717 L/.	Theodor Agadoni /*13. 3. 1691 Hradec Králové, †20. 4. 1757 Rastatt/LS 207, 68/50	1731 sekretář provincie Germanie – dále viz tab. 3	1723

Tabulka č. 3: Přehled významných piaristů, kteří působili v piaristické koleji v Rastattu ve druhém období v letech 1736–1762, kdy kolej byla postupně součástí řádových provincií Germania a Bohemia

Rok/Řádové jméno/ Vstup do řádu datum a místo obláčky – ře- holních slibů/Propo- jení tabulek	Občanské jméno/ Datum naroz., úmrtí/ Liber sufragiorum (LS) – čís., věk/Délka služby	Nejvyšší funkce hlavní (od postu rektora) Datum/Název/Místo/B - Bombera, dílo: EM. AUT, H, S, P/ Poznámky věcné	Funkce a služba v Rastattu
1736/P. Eusebius a S. Bernardo /8. 10. 1707 L, 8. 10. 1709 L/Tab. 1	Pavel Petr Filip Pauer /*23. 1. 1690 Vyškov, †10. 1. 1761 Bílá Voda/ LS 52/71/53	Působil jako vicerektor	S. 1736/37 , par, concF, HDN1737/38; VR, conc dom, cons dom, spirit – 1738/39; VR, conc dom, cons dom, depos, spirit – 1740/41; VR, conc, exam Schol, dom, cons dom, depos, spirit 1741/42
1736/P. Georgius a S. Francisco /21. 10. 1704 L, 21. 10. 1706 L/	František Ignác Čamler (Tschamler) /*4. 10. 1686 Budišov nad Bu- dišovkou, †6. 12. 1752 Kroměříž/LS ?/66/48	Rektor piaristických kolejí v Kroměříži 1725–1730, v Ostrově 1735 a 1736, Staré Vodě 1726, 1727, B38/137 1734–1743 zpovědník u dvora bádenského mar- kraběte v R	confes. serenis. 1736/37 – 1739/1740; cons dom 1740/41, 1741/42; extra 1742/43

Rok/Řádové jméno/ Vstup do řádu datum a místo oblačky – ře- helních slibů/Propo- jení tabulek	Občanské jméno/ Datum naroz., úmrtí/ Liber sufragiorum (LS) – čís., věk/Délka služby	Nejvyšší funkce hlavní (od postu rektora) Datum/Název/Místo/B - Bombera, dílo: EM. AUT, H, S, P/ Poznámky věcné	Funkce a služba v Rastattu
1736/P. Camillus a Presentatione B. M. V./28. 10. 1720 L, 28. 10. 1722 L/	Matyáš Josef Antonín Hatzinger /*4. 4. 1705 Poysdorf (Horní Ra- kousko), †27. 4. 1778 Rastatt/LS 350/73/58	Vynikal v dramatičce, epistolografii a znalosti Starého zákona. EM, S 141, HII, 101, 102; V 60, P	1736/37; S,G, 1or 1737/38; P 1738/39; pref Scholl1739/1740; oec, pref Schol oec, cerem. cons Dom, oec, cerem. ... a další funkce podobného charak- tru do 1754/55, 1755/56 VR, mgr N, zelat, cons dom, depos 1756/57; VR, mgr N, zelat, cons dom, depos rev Rat 1761/62
1736/P. Paulinus a S. Katharina /6. 10. 1725 L, 6. 10. 1727 L/	Jan Kaltenbrunner /*13. 6. 1707 Zákupy, †15. 12. 1773 Ostrov/ LS 102/67/28	Rektor piaristických ko- lejí v Ostrově 1752–1754, 1758–1760, v Bílé Vodě 1755–1757	1736/37; Pr, Pa, org – 1737/38; PrPa, org 1738/39;adj MS, org1739/1740;
1736/P. Tobias a S. Honorio /5. 11. 1721 L, 17. 10. 1723 L/, Tab. 1	František Jan Svo- jšický/*8. 4. 1702 Pelhřimov, †6. 5. 1767 Ostrov/380/66/45	Rektor piaristické koleje v Ostrově 1761–1763, B38/138, 1733–1748 dvorní kaplan markraběte Augusta Bádenského 1749–1753 vojenský kaplan	extra 1736/37; extra 1737/38; extra ; vych capel do 1752/53; R par, conc fest, HDN, reg stud, phl , pref. stud do 1759/1760;
1738/P. Joannes a S. Antonio /4. 10. 1707 L, 8. 10. 1709 L/ Tab. 1	Antonín Ignác Wal- precht /*8. 11. 1692 Libořice, †15. 4. 1747 Kuks/LS 446/55/40	Teolog, filozof; Rektor piaristické koleje v Lito- myšli 1746 a 1747 B33/71 1723 poradce olomoucké- ho biskupa kardinála Schrattenbacha EM, AUT, S63, HII 817, V 182,	R par, conc F, HDN 1738/39; R par, conc F, HDN do 1742/43
1738/P. Donatus a Transfiguratione Domini /19. 10. 1719 L, 19. 10. 1721 L/	Jan Antonín Franti- šek Hoffmann /*17. 10. 1700 Głubczyce (Hlubčice), †15. 4. 1783 Kempten/ LS 639/80/63	Teolog, filozof, učenec a vědec – polyhistor po 1752 první představe- ný Domu v Kempten, od 1760 knihovník v Kempten; Vicerektor EM, AUT, S 148–150, HII 112, V 77	1738/39 přes+, cas. dec explan, rev rat do 1741/42; spir, pref schol, do 1742/43; VR conc exam schol, dom cons, depos, sprt 1743/44; VR conc, exam Schol, dom cons dom, 1747/48; VR, spirit, prof SS. can, mag N, zel, cons dom, do 1751/52

Rok/Řádové jméno/ Vstup do řádu datum a místo obláčky – ře- holních slibů/Propo- jení tabulek	Občanské jméno/ Datum naroz., úmrtí/ Liber sufragiorum (LS) – čís., věk/Délka služby	Nejvyšší funkce hlavní (od postu rektora) Datum/Název/Místo/B - Bombera, dílo: EM. AUT, H, S, P/ Poznámky věcné	Funkce a služba v Rastattu
1738/P. Adalbertus a S. Vito /6. 2. 1725 L – 15. 10. 1728 L/	František Bittner/*26. 9. 1709 Šternberk na Moravě, †8. 12. 1778 Mikulov/LS č. 374, 70/53	Rektor piaristických kolejí v Bílé Vodě 1752–1754, 1758–1764, v Ostrově 1755–1757, 1779–1781, Mikulově 1764–1766, ve Staré Vodě 1767–1772, v Kroměříži 1773–1775, 1777, 1778	SG, 1or 1738/39; 1739/1740; prof R, P 1740/41 do1742/43
1741/P. Ignatius a Matre Dei /1716?, 14. 10. 1717 L/ Tab. 1	Ignác, Antonín Schmidt /*kol. 1700 Videň, †19. 2. 1776 Videň – residence/LS 217/76/60		R conc, procur 1741/42; VR conc exam schol, conc dom, cons dom, depos, spirit 1742/43; R par, HDN, conc dom 1747/48;
1741? E?/P. Simpertus Augustus a S. Anna /24. 6. 1742 L, 24. 6. 1744 L/ Tab. 1	Josef Ferdinand de Gründberg /*1724, Renofelden u Basileje, †1794 Polsko/LS není zapsán	Viceprovinciál rýn- skošvábské viceprovincie piaristů 1766–1767, B36/105 1755–58 vycho- vatel barona von Sikingen, 1767 uprchl	designovaný N, od- chod do Lipníku n. B. 1742; Sc, St.th. 1748/49; Sc 1749/1750; Pr, Pa 1750/51; S, G, conc+, 1or 1751/52; 1751/52; S, G conc+, 1or 1752/53; prof R, P, exam Phl 1753/54; vych 1754/55 do 1757/58; conc+, catech, ex stud 1758/59; pref shol, conc+, catech, exam Stud 1759/1760; 1760/61R par, conc fest HDN, pref stud Phl do1761/62;
1742/P. Nicolaus a S. Martino /28. 10. 1721 L, 7. 10. 1723 L/	Jan Josef Karel Herbst /*5. 5. 1705 Mikulov, †15. 12. 1777 Mikulov/ LS 320/73/57	Rektor piaristické koleje v Bruntálu 1764–1766 B35/92 1747–1755 prefekt jinochů na dvoře báden- ského markraběte v R	1742/43; conc, procur do1745/46; 1746/47 vych. do 1754/55
1746/P. Gerardus a S. Casimiro /17. 10. 1734 L – 17. 10. 1736 L/	Jacobus Schopp/*20. 8. 1715 Dolní? Věstonice, †16. 4. 1779 Bruntál/č. 710, 64/45	Rektor piaristické koleje v Bílé Vodě 1767–1772	Pr, Pa, reg chori, instr mus 1746/47; 1747/48; Pr, Pa 1748/49; S, G, 1or 1749/1750

Rok/Řádové jméno/ Vstup do řádu datum a místo oblačky – ře- holicích slibů/Propo- jení tabulek	Občanské jméno/ Datum naroz., úmrtí/ Liber sufragiorum (LS) – čís., věk/Délka služby	Nejvyšší funkce hlavní (od postu rektora) Datum/Název/Místo/B - Bombera, dílo: EM. AUT, H, S, P/ Poznámky věcné	Funkce a služba v Rastattu
1748/P. Basilius a S. Antonio /21. 10. 1702 L, 21. 10. 1704 L/	Jan Antonín Siegel (*1684 Jáchymov, †6. 6. 1754 Rastatt/LS 863/70/50	provinciál provincie Germania 1730–1736), v letech 1736–1742 asistent generála v Římě, rektor piaristické koleje ve Vídni do 1731	R par, conc fest HDN 1748/49 do 1750/51; spirit, cons dom 1751/52; Ex as gen., sprt, cons dom 1752/53 do1753/54;
1748/P. Augustinus a S. Ambrosio/15. 10. 1726 L – 1726 L/	Augustinus König /*28. 4. 1709 Schiny na Moravě, †18. 5. 1785 Litomyšl/ č. 70, 76/64	Rektor piaristických kolejí v Litomyšli 1751–1756, v Kosmonosech 1761–1763, v Ostrově 1764–1766, v Mostě (superior) 1769– 1772, v Moravské Třebové 1773–1781, LS prokurátor provincie HIL. 209 a 210. V 713	conc dom, pref schol 1748/49; conc dom, pref Schol, procur, rev rat1749/1750; conc dom 1750/51
1748/P. Gualbertus a S. Augustino /23. 10. 1739 L, 23. 10. 1741 L/	Josef František Bene- dikt Czebiš (Zebiš) /*21. 3. 1720 Bod- rosamensis, †13. 8. 1798 Vallerstein/LS 138/78/59	Rektor Vallerstein do 1798	L, 2.or 1748/49 do 1750/51; promgr N, Pr, Pa, 2 or. 1751/52; conc fest., pref schol 1752/53; Pr, Pa, catech. 1753/54; S, G 1754/55; S, G, 1or 1755/56; prof R, P, rev rat 1760/61; promgrN, exam stud 1761/62;
1749/P. Hermanus a S. Placido/17. 10. 1734 L. – 17. 10. 1736 L/.	Jiří Mislikovski (Mys- lowski – viz P) /*25. 4. 1718 Jince, †22. 9. 1758 Mikulov/LS 208, 41/24	S83, HII344, V508, P 59, 182, sekretář provinciála 1754 provincie Bohemia, profesor teologie v Mi- kulově, LS filosof a teolog v Litomyšli, Rastattu a Kroměříži	R – prof phl 1749/1750; 1750/51
1750/Sebaldus a S. Joanne /15. 10. 1742 L, 15. 10. 1744 L/	Hausner a S. Joanne Baptista (*11. 2. 1725 Budišov nad Budi- šovkou, †7. 9. 1793 Kirn v Německu/LS 606/68/51	Skladatel, hudebník, filozof, teolog a vicerektor v Kirnu	adj MS,L, org 1750/51; L, catech 1751/52; L, catech 1752/53; S, G, exam Phil., 1or 1753/54; R, P, exam stud do 1761/62

Rok/Řádové jméno/ Vstup do rádu datum a místo obláčky – ře- holních slibů/Propo- jení tabulek	Občanské jméno/ Datum naroz., úmrtí/ Liber sufragiorum (LS) – čís., věk/Délka služby	Nejvyšší funkce hlavní (od postu rektora) Datum/Název/Místo/B - Bombera, dílo: EM. AUT, H, S, P/ Poznámky věcné	Funkce a služba v Rastattu
1751/Zacharias a S. Elisabetha/20. 10. 1718 L, 20. 10. 1720 L/Tab. 1	Christian Schu- bert/* 16. 12. 1701 Budišov nad Budišov- kou, †15. 7. 1780 Stará Voda/ č. 467, 79/62	Viceprovinciál Rýn- skošvábské viceprovincie piaristů 1762–1766, sekre- tář provincie Germanie 1742, 1746 rektor piaristických kolejí v Litomyšli 1748 a 1749, v Ostrově 1749–1751, v Rastattu 1752 a 1753, v Pra- ze 1754–1761, v Kroměříži 1761–1763, ve Staré Vodě 1774 a 1775, B 38/147 1747 ve službách salzburského arcibiskupa Arnošta Jakuba z Liechtensteina (jednal o založení piaristické koleje v Salzburku) EM, AUT, S141 a 142, HII648, V344 VI430 DENES I. 217, II.502, 503. P71, 91, 110, N 60, 61, MBF 179, 181, 213.	R par, conc fest HDN 1751/52 a 1752/53;
1751/P. Burchardus a S. Mansueto /17.10. 1736?, 23. 10. 1737?/	Antonín Josef Wolf /* 2. 9. 1718 Kroměříž, †17. 10.1785 Trevír/LS nenalezen	viceprovinciál Rýn- skošvábské viceprovincie piaristů 1772–1776, provinciál Rýnskošvábské provincie piaristů 1776– 1780, B31/31 1756/57 v Meinheimu u barona von Sikingen, 1758–1762 in- struktor mladého hraběte von Dalbergav Mohuči, HII 850, V 40	prof Phl, explan cas, pref schol 1751/52; do 1754/55; vych 1755/56 do 1761/62;
1752/Lambertus a S. Theodoro/1715 – 14. 11. 1717 L/.	Theodor Agadoni /* 13. 3. 1691 Hradec Králo- vé, †20. 4. 1757 Rastatt/ LS 207, 68/50	1731 sekretář provincie Germanie Rektor pia- ristické koleje Benešov 1736–1740, B 34/75 1745– 1748 Vychovatel u hraběte Clary, 1757 prefekt jino- chů na bádenském dvoře v Rastattu, skladatel	VR, magN, cons dom, exam schol, rev rat1752/53; mag N, cons +, exam schol, depos, zel, , rev rat1753/54; spirit, cons dom, dir sac do 1755/56; vych 1756/57;

Rok/Řádové jméno/ Vstup do řádu datum a místo oblačky – ře- helních slibů/Propo- jení tabulek	Občanské jméno/ Datum naroz., úmrtí/ Liber suffragiorum (LS) – čís., věk/Délka služby	Nejvyšší funkce hlavní (od postu rektora) Datum/Název/Místo/B - Bombera, dílo: EM. AUT, H, S, P/ Poznámky věcné	Funkce a služba v Rastattu
1755/F, P. Aegidius a S. Josepho /28. 10. 1755 L, 28. 10. 1757 L/	Josef Schuster /*12. 2. 1737 Měděnec, †15. 5. 1801 Ostrov/LS 266/64/46	Rektor piaristické koleje v Ostrově 1788–1790, B29/4, B29/4 1774 vych hraběte Friedenthala	aML 1755/56; 2N, aMS, rep 1756/57; A, exam stud 1761/62
1757/P. Emmanuel a S. Ferdinando (?), a) 4. 4. 1737 V, b) 23. 10. 1737 L/	Daniel Mikovetz /*14. 5. 1716 Petrohrad, †23. 2. 1794 Mladá Bole- slav/, LS 624/78/59	Superior piaristického Domu v Mostě 1773– 1775, B31/43 1755–1758 vychovatel hraběte Kolo- vrata v Praze	conc+, explan cas, rev rat 1757/58; pref schol, exam stud, rev rat, vych 1758/59; conc fest, pro- cur, vych 1759/1760
1759/P. Anselmus a S. Benedicto/15. 10. 1750 L, 15. 10. 1750 L/	František Antonín Friedl /*2. 4. 1729 Šakovice, †28. 8. 1797 Mikulov/LS 78/69/47	Po 1762 prof Phl v Rastat- tu, Rektor piaristické kole- je ve Strážnici 1776–1779	Pr, Pa, op stud 1759/1760; pAGe, op stud 1760/61
1761/P. Amadeus (Amandus) a S. Sil- vestro (Silverio)/24. 12. 1744 L, 10. 10. 1746 L/	Augustinus Trut(b) novsky /*25. 8. 1727 Litomyšl, †17. 8. 1790 Doupov/LS 801/6076	Rektor piaristických kole- jí v Ostrově 1776–1778, 1782–1787 a Kosmo- nosech 1779–1781, a v Doupově B29/14 1762 vychovatel jinochů bá- denského markraběte, HII 753, 754	prof phil, vych 1761/62;

Vysvětlení zkratk k tabulkám a další zkratky

B. M. V. – Beatae Mariae Virginis

BSČZ – Biografický slovník českých zemí

č. – číslo

a S. – a Sancto

A – aritmetika

AGe – aritmetika a geometrie

GK – generální kapitula

L. – Lipník nad Bečvou

R – Rastatt

V – Vídeň

LS – Libri suffragiorum

Tab. – tabulka

Zkratky funkcí v koleji v Rastattu

1or – vedoucí 1. oratoře

2or – vedoucí 2. oratoře

adj – pomocník
adj MS – pomocník učitele skribendy
capel – kaplan
catech – katecheta
cerem – ceremoniář
conc – concionator (kazatel)
conc Dom – concionator Dominicals (sváteční (nedělní) kazatel)
concionator exteaord. – concionator extraordinis (mimořádný kazatel)
concF – concionator festivalis (sváteční (nedělní) kazatel)
cons Dom – consultor Domus (poradce Domu)
confer servis – významný kazatel
depos – depositarius
explan cas – rozhodčí sporů
exam Schol – zkoušející studentů
instr mus vocal – instruktor vokální hudby
HDN – historiae Domus notarius (zapisovatel dějin Domu (koleje))
mgrLat – učitel latinských tříd
mgrN – učitel noviců
N – novic
oec – ekonom
org – varhaník
par – parochus – farář
procur – prokurátor
P – profesor rétoriky poetiky
Phl – filolog
Pr Pa – učitel principie a parvy (2. a 1. třídy gymnázia)
pref Schol – prefekt škol
pref Stud – prefekt studentů
prof – profesor
promgrN – zástupce učitele noviců
R – rektor
rev rat – revizor (kontrolor) účtů
spirit – spiritualit (duchovní)
RP – profesor rétoriky a poetiky (6. a 5. třídy gymnázia)
rud – rudimenta = parva
S – superior
Scr – skribenda (2. třída elementární školy)
SG – učitel syntaxe a gramatiky (4. a 3. třídy gymnázia)
spirut – duchovní
vych - vychovatel
zelat – zelator (konsultant koleje)
VR – vicerektor

Další zkratky

- AUT – databáze autorit Národní knihovny v Praze
- DENES I., II. – Diccionario enciclopédico escolapio I. Presencia de Escuelas Pías. Madrid 1990 (= DENES I); Diccionario enciclopédico escolapio II. Biografías escolapios. Salamanca 1983 (= DENES II.)
- B – Bombera, Jan., Piaristé jako učitelé a vychovatelé ve službách šlechty. Jižní Morava 1995, s. 25–42.
- EM – Enrich manuscriptorium – virtuální knihovna. Dílo je uvedeno v poznámce (s udáním knihovny, případně i sg.) adresa http://www.manuscriptorium.com/aps/main/index.php?request=show_record_num&p [25. 3. 2015].
- P – Picanyol, Leodegarius: Rerum Latinarum scriptores ex Ordine Scholarum Piarum. Romae 1956.
- H I..., H II ... Horányi, Alexius: Scriptores Scholarum Piarum Liberaliumque artium magistri, I., II. Budae 1803, 1809.
- S – Schaller, Jaroslaus: Kurze Lebensbeschreibungen jener verstorbenen gelehrten Männer aus dem Orden der Frommen Schulen, die sich durch ihr Talent und besondere verdienste um die Literatur und Wissenschaften von der Errichtung dieses Institutes bis auf gegenwärtige Zeiten vorzüglich ausgezeichnet haben. Praha 1799.

Was verraten Archivquellen in Tschechien über das Piaristenkolleg in Rastatt in den Jahren 1715–1778

Die im Nationalarchiv aufbewahrten Quellen aus dem Archiv des Piaristenkollegs in Ostrov nad Ohří / Schlackenwerth sind für die Erforschung der Gründung einer Piaristen-Niederlegung in Rastatt von großer Bedeutung, obwohl darin das Gründungsjahr des Kollegs 1715 nicht erfasst wurde. Im zweiten Band der Chronik des Piaristenkollegs zu Schlackenwerth gibt es Eintragungen über die Existenz der Niederlassung bis 1716. Die wichtigste Quelle stellen die Piaristenverzeichnisse einschließlich der ihnen vom Provinzial in den einzelnen Kollegs zugewiesenen Funktionen dar, die als Tabellenunterlagen dienen. Sie werden für die Jahre 1715–1724 im Mährischen Landesarchiv in Brno / Brünn (Archivbestand G 10, Inventarnummer 577) und für die Jahre 1725–1762 im Nationalarchiv in Prag (Archivbestand Piaristenorden, Provinz, Buch Nummer 27) aufbewahrt.

1736 kam es zur Neugründung des Kollegs in Rastatt. Die Perspektiven einer weiteren Entwicklung hingen mit der Bemühung des Piaristengenerals P. Johann Felix Arduini a Praesentatione B. M. V. zusammen, die Piaristen in Europa im Rahmen einer allgemeinen Gründungsaktivität des Ordens in den Jahren 1736–1742 sichtbar zu machen. Auf einen kurzen Bericht zur zweiten Gründung der Piaristen-Niederlassung und später des Kollegs in Rastatt treffen wir in der Piaristenchronik des Kollegs in Schlackenwerth und in den Quellen zur Geschichte der Piaristenprovinz. Dazu gehören auch Verzeichnisse der Mitglieder des Piaristenordens samt ihrer Funktionen. In den Protokollen zu den Generalkapiteln des Piaristenordens in Rom finden wir Piaristen, die im Kolleg in Rastatt wirkten. In den Protokollen des Generalkapitels aus dem Jahr 1766 gibt es eine Verordnung, die für die rheinisch-schwäbische Piaristen-Vizeprovinz (gegründet 1762) bestimmt war. In der Chronik der böhmisch-mährisch-schlesischen Piaristenprovinz, die von P. Guidon Nicht ab Angelis seit 1758 geleitet wurde, kann man Informationen über die Entstehung der rheinisch-schwäbischen Piaristen-Vizeprovinz am Anfang der 1760er Jahre finden.

What can Czech archive sources reveal about a Piarist College in Rastatt in 1715–1778

The foundation of the Piarist College in Rastatt can be best observed in the sources from Piarist College Archive of Ostrov nad Ohří, housed at National Archives in the archive of Piarist Order, although they do not mention the year of the foundation in 1715. The Piarist College Chronicle in Ostrov nad Ohří contains notes on continuation from 1716 in the second volume. The most important source are the lists of Piarist Order members with their functions in respective colleges as they were assigned by the Provincial Superior. These lists are housed at Moravian Land Archives in Brno for the years 1715–1724 (archive G 10, No. 577) and at National Archives (Piarist Order Archive, Book No. 27) for the years 1725–1762 and they served as sources for tables.

The Piarist College in Rastatt was renewed in 1736. The perspective of its development was linked to efforts of Piarist General Superior P. Johann Felix Arduini a Praesentatione B. M. V. to promote the Order in Europe in the context of the foundation ac-

tivities from 1736–1742. A short chronicle note about the restoration of Piarist House and later Piarist College in Rastatt can be found in the Piarist College Chronicle from Ostrov nad Ohří and in the sources pertaining to the history of the Piarist Order Province such as the lists of Piarist Order members and their functions. The protocols on General Chapters of Piarist Order in Rome contain Order members that were active in the Rastatt College and the protocols on General Chapter from 1766 contain an instruction for Rhine-Swabian Piarist Vice-province (est. 1762). The information on establishment of the Rhine-Swabian Piarist Vice-province at the beginning of 1760s can be obtained from Czech-Moravian Piarist Province Chronicle kept by P. Guido Neichte ab Angelis from 1758.